

**FINANCIËLE POSITIE EN ONTWIKKELING
VAN DE KLEINERE REGIONALE OPLEIDINGSCENTRA
EN DE VAKINSTELLINGEN**

ONDERZOEK NAAR DE HUIDIGE EN VERWACHTE FINANCIËLE
ONTWIKKELING VAN DE KLEINERE ROC'S EN
VAKINSTELLINGEN EN DE MOGELIJKE EFFECTEN OP DE
KWALITEIT VAN HET ONDERWIJS

Utrecht, december 2019

Voorwoord

Wie in Nederland aan een mbo wil studeren, heeft een ruime keus. Mbo-instellingen zijn er in alle soorten, en ook in alle maten. De grootste regionale opleidingscentra herbergen wel 20.000 studenten; aan de onderzochte kleinere instellingen worden gemiddeld zo'n 4.500 jongeren opgeleid, en dus soms nog minder. Onder de mbo-instellingen vallen ook de agrarische opleidingscentra. Vorig jaar deden we onderzoek naar de financiële positie en ontwikkeling van die groene instellingen. Daarbij moesten we vaststellen dat zij door dalende studentaantallen financiële risico's lopen. Dat riep vervolgens de vraag op in welke mate dat misschien ook geldt voor andere kleinere mbo-instellingen. Zijn alle kleine mbo's financieel kwetsbaar, en is misschien de kwaliteit minder dan grotere instellingen?

Een kleiner mbo, dat kan een vakinstelling zijn die jongeren opleidt tot meubelbouwer, of bijvoorbeeld instrumentmaker. Zulke gespecialiseerde opleidingen, sommige met een lange historie, trekken studenten uit het hele land. Onder de kleinere instellingen vallen ook vijftien kleinschalige regionale opleidingscentra. Die hebben juist een breed aanbod, ze leiden bijvoorbeeld niet alleen bakkers en beveiligers op, maar ook vormgevers en verpleegkundigen.

Al die kleinere mbo-instellingen hebben wij onderzocht. De algemene conclusie van het onderzoek stelt op zichzelf gerust. Om te beginnen met de kwaliteit van onderwijs: de enkele omvang van een instelling blijkt weinig te zeggen over hoe goed het onderwijs is. Financieel staan de onderzochte kleine instellingen er op dit moment gemiddeld ook gezond voor.

Maar we zien op termijn wel risico's. Net als de agrarische opleidingscentra zijn de kleinere roc's gevoeliger voor krimp. Dat geldt vooral voor de instellingen buiten de Randstad, als die concurrentie hebben van andere mbo's met vergelijkbare opleidingen. Want, kort gezegd, het wordt moeilijk om te bezuinigen binnen opleidingen die al klein zijn. Voor die kleinere roc's zou het goed zijn als ze de samenwerking opzoeken met de instellingen in de omgeving. Bijvoorbeeld door regionaal het aanbod aan opleidingen af te stemmen.

Overigens is het ook voor de kleinere vakopleidingen nuttig de samenwerking op te zoeken, onderling of met grotere roc's. Het ministerie wil hiervoor de mogelijkheid tot fusie met behoud van eigenheid creëren. Want zo kunnen zij ervoor zorgen om ook in de verdere toekomst hun eigen bijzondere karakter te bewaren.

Kortom, een visie op de toekomst en op de mogelijkheden die samenwerking kan bieden, is zinvol voor alle kleinere mbo's. Dat draagt bij aan zowel de continuïteit van de eigen instelling, als aan de continuïteit van het brede aanbod. En op die manier houden ook in de toekomst onze mbo-studenten een ruime keus aan goede opleidingen - aan een groter óf kleiner mbo.

Monique Vogelzang
Inspecteur-generaal van het Onderwijs

INHOUD

Voorwoord 2
Samenvatting: uitdagingen voor de sector 4

1 Inleiding 6

- 1.1 Aanleiding 6
- 1.2 Doel 6
- 1.3 Onderzoeksvraag 6
- 1.4 Opzet en reikwijdte van het onderzoek 7
- 1.5 Leeswijzer 8

2 Kleinere mbo-instellingen: karakteristieken en ontwikkelingen 9

- 2.1 Typering van de instellingen 9
- 2.2 Ontwikkelingen binnen de kleinere instellingen 12

3 Bekostiging kleine roc's en vakinstellingen 13

- 3.1 Inleiding 13
- 3.2 Systematiek bekostiging nagenoeg gelijk 13
- 3.3 Ontwikkeling bekostiging kleinere instellingen vanaf 2019 14
- 3.4 Weinig verschil in bekostiging kleine instellingen 15

4 Ontwikkeling en verwachtingen financiële positie (2013-2023) 16

- 4.1 Inleiding 16
- 4.2 Ontwikkeling studentaantallen 16
- 4.3 Financiële positie en toekomstverwachting 17
- 4.4 Conclusie over de financiële positie 27

5 Effecten op kwaliteit van het onderwijs 28

- 5.1 Inleiding 28
- 5.2 Kwaliteit van het onderwijs: inspectieoordelen, onderwijsresultaten en vsv 28
- 5.3 Overige effecten op kwaliteit van het onderwijs 31
- 5.4 Conclusies 36

6 Conclusies 38

Bijlagen 40

- Bijlage 1 Literatuur 41
- Bijlage 2 Overzicht instellingen in onderzoek 42
- Bijlage 3 Geografische spreiding kleinere instellingen 43
- Bijlage 4 Totaaloverzicht kleinere roc's en vakinstellingen in kengetallen 44
- Bijlage 5 Aantallen crebo's en actieve crebo's per instelling 45
- Bijlage 6.1 Overzicht in kengetallen: Aantal studenten 46
- Bijlage 6.2 Overzicht in kengetallen: Aantal personeelsleden 47
- Bijlage 6.3 Overzicht in kengetallen: Liquiditeit 48
- Bijlage 6.4 Overzicht in kengetallen: Solvabiliteit 49
- Bijlage 6.5 Overzicht in kengetallen: Rentabiliteit 50
- Bijlage 7.1 Bronvermelding en definities in kengetallen (financieel) 51
- Bijlage 7.2 Bronvermelding en definities in kengetallen (onderwijskwaliteit) 52

Samenvatting: uitdagingen voor de sector

Aanleiding voor het onderzoek

Vorig jaar heeft de inspectie een rapport uitgebracht over de financiële positie van de agrarische opleidingscentra (aoc's). De conclusie van dat onderzoek was dat de aoc's vooral financiële risico's lopen door krimp. Omdat veel aoc's relatief klein zijn en ook kleine opleidingen hebben, zou dit op termijn de kwaliteit van het onderwijs kunnen bedreigen. Dit deed de vraag rijzen hoe het staat met de overige kleinere mbo-instellingen.

Kenmerken van de instellingen

Er zijn in Nederland vijftien kleinere regionale opleidingscentra en tien vakinstellingen die mbo-opleidingen verzorgen. Deze zijn allemaal in dit onderzoek meegenomen¹. De vakinstellingen hebben voornamelijk een landelijke functie, terwijl de roc's vanuit hun aard sterk op de betreffende regio zijn gericht. De vakinstellingen hebben een smal aanbod aan specifiek op het vakgebied gerichte opleidingen. De roc's bieden juist een heel breed en uitgebreid pakket aan opleidingen aan. Over het algemeen zijn de onderzochte vakinstellingen klein in vergelijking met de in dit onderzoek onderzochte roc's.

Ontwikkeling studentaantallen

De verwachting is dat het aantal studenten in het mbo in de toekomst flink gaat krimpen. De daling in het mbo als geheel wordt door het ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschappen (OCW) voor de periode tot en met 2035 landelijk op bijna 20 procent geschat. De ontwikkeling bij kleinere roc's en bij vakinstellingen vertoont geen homogeen beeld. De verwachting is dat de krimp voor de roc's in dit onderzoek veel grotere gevolgen zal hebben dan voor de vakinstellingen. De inschatting is dat het studentaantal bij de vakinstellingen de komende tien jaar gemiddeld met ongeveer 5 procent zal dalen en bij de kleinere roc's met ongeveer 15 procent. Op basis van de meest recente raming van OCW, die na het onderzoek uitkwam, is het beeld dat de krimp van de sector mbo iets minder hevig zal zijn en naar alle waarschijnlijkheid ook een jaar later op zal treden. Als de kleinere roc's in hun regio ook concurrentie van andere roc's ervaren, kan het effect van de krimp groot zijn. Onze verwachting is dat het voor kleinere roc's moeilijk kan worden het huidige brede pakket aan opleidingen aan te blijven bieden.

Een aantal vakinstellingen heeft meer aanmeldingen dan plaatsingsmogelijkheden, waardoor de effecten van krimp beperkt blijven. Uiteraard geldt de teruggang in studentaantallen het meest voor roc's die in de regio's opereren waar de krimpontwikkelingen het sterkst zijn, zoals in het noorden, oosten en zuiden van ons land. Als de kleinere roc's in die regio ook concurrentie van andere (vooral grotere) roc's ervaren, zal het effect van de krimp nog groter zijn.

Financiële positie

Wij constateren dat de financiële positie van de onderzochte instellingen momenteel gezond is. Er spelen op dit moment geen problemen die het voortbestaan van de instellingen bedreigen. Kengetallen als liquiditeit en solvabiliteit liggen zelfs iets boven het niveau van de sector mbo als geheel, waarbij de vakinstellingen gemiddeld iets beter scoren dan de kleinere roc's.

Wel komt de financiële positie van vooral de kleinere roc's onder druk te staan als de studentaantallen werkelijk gaan dalen. Het zal voor de roc's moeilijk worden om het omvangrijke onderwijsaanbod te blijven doorgaan als de studentaantallen met 15 procent

¹ Voor een opsomming en geografische spreiding van de instellingen zie bijlage 1 en 2. In paragraaf 2.1 is uitgelegd welke instellingen voor dit onderzoek zijn geselecteerd en waarom.

dalen. Zeker de kleine opleidingen met slechts weinig studenten zullen dan verliesgevend zijn en kunnen de financiële positie van deze instellingen op termijn aantasten. Wij zien een risico bij de verantwoordingslast van de instellingen, bijvoorbeeld in het kader van de kwaliteitsafspraken. De overhead die dit vereist, is vaak mogelijk niet aanwezig bij kleine instellingen, zo geven de instellingen zelf aan. Daardoor bestaat het risico dat zij niet kunnen voldoen aan prestatieafspraken en daardoor geldstromen verliezen.

Personeel

Instellingen geven aan dat hun personeelsbestand de komende jaren af zal nemen gelijk aan de ontwikkelingen van de te verwachten krimp, waarbij zij volgens de Financiële Staat van het Onderwijs verwachten dat de hoeveelheid personeel (uitgedrukt in lasten ten opzichte van totale baten) min of meer constant blijft. Zij verwachten dat deze personeelsreductie voor een deel op te vangen is door de uitstroom door pensioneringen, en gedeeltelijk door nu gebruik te maken van een flexibele schil van personeel met tijdelijke contracten. Tegelijk is er een nu al volop merkbare trend dat gespecialiseerd personeel steeds moeilijker te vinden is. Dit kan een risico vormen voor de innovatiekracht, voor de werkdruk van het zittend personeel en voor het vasthouden van de basiskwaliteit. Ook kan dit grenzen opwerpen voor de door de instelling gewenste organisatie van het onderwijs.

Huisvesting

Het merendeel (80 procent) van zowel de vakinstellingen als de kleinere roc's hebben plannen om de komende 5 jaar te investeren in huisvesting, in totaal voor 148 miljoen euro. Tegelijk geven de instellingen aan dat zij verwachten dat het totale aantal vierkante meters zal afnemen. Investerings in huisvesting leiden dus niet tot een groei van de huisvesting en zijn vooral gericht op renovatie, of het vernieuwen van bestaande gebouwen. De omvang van de geplande investeringen heeft geen negatieve invloed op de financiële positie van de instellingen.

Onderwijsaanbod en -kwaliteit

Uit ons onderzoek blijkt dat de onderwijskwaliteit bij de kleinere instellingen niet echt anders is dan bij de grotere instellingen in het mbo. Wel lopen de kleinere roc's bij krimp eerder het risico om onder een bepaalde omvang te komen, waarbij het financieel niet meer haalbaar is om een breed aanbod aan opleidingen met een goede kwaliteit te blijven verzorgen.

Samenwerking

De ontwikkelingen rond de krimp zullen de onderzochte instellingen gaan dwingen tot meer samenwerking. Vooral de kleinere roc's die een zeer groot en divers aanbod aan opleidingen hebben met soms kleine aantallen studenten per opleiding, zullen het op termijn steeds moeilijker krijgen dit hele aanbod aan opleidingen in stand te houden, zowel vanuit het oogpunt van kwaliteit als vanuit financieel oogpunt. Uit de gesprekken met de instellingen blijkt dat het merendeel daar ook al van overtuigd is en verdere samenwerking op termijn verwacht.

Vooral voor de vakinstellingen geldt dat het voor hen zeer belangrijk is het eigen karakter te kunnen blijven handhaven. Hiertoe kunnen de vakinstellingen onderling samenwerken, wat vooral voor de grafische- en mediagerichte opleidingen voor de hand ligt. Het is ook mogelijk om meer samen te werken met grotere roc's, om daarbij gebruik te maken van functionaliteiten die de kleine vakinstellingen zelf niet in huis hebben.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Vorig jaar heeft de inspectie een rapport uitgebracht over de financiële positie en ontwikkeling van de agrarische opleidingscentra (aoc's). Het ging voor een belangrijk deel over kleinere mbo-instellingen. Financiële risico's, veroorzaakt door onder andere krimp, deden de vraag rijzen hoe het staat met de overige kleinere (niet-agrarische) mbo-instellingen. De inspectie heeft daarop besloten een themaonderzoek naar de financiële positie van de kleinere mbo-instellingen uit te voeren. Dit onderzoek maakt deel uit van het jaarwerkplan 2019 van de inspectie.

1.2 Doel

Het doel van dit themaonderzoek is een duidelijk beeld te krijgen van:

- de karakteristieken van kleinere mbo-instellingen;
- de bekostiging van kleinere instellingen en eventuele verschillen ten opzichte van grotere onderwijsinstellingen in het mbo;
- de recente ontwikkeling en de huidige financiële positie van de kleinere instellingen (boekjaar 2018);
- de verwachte financiële ontwikkelingen van de kleinere instellingen volgens de continuïteitsparagraaf van hun jaarverslag;
- de onderwijskwaliteit van de kleinere mbo-instellingen op basis van:
 - uitgevoerde onderzoeken naar de onderwijskwaliteit en/of kwaliteitszorg van kleine mbo-instellingen;
 - onderwijsrendementscijfers;
 - ontwikkeling overige relevante kengetallen.
- het in kaart brengen van eventuele risico's voor de kleinere instellingen;
- een eventuele relatie tussen de (verwachte) financiële positie en de onderwijskwaliteit.

In het licht van het bovenstaande worden de kleinere instellingen vergeleken met de grotere roc's. Ook worden de verwachte financiële ontwikkelingen, investeringen in materiële vaste activa en demografisch ontwikkelingen van de kleinere instellingen getoetst voor de komende jaren 2019 tot en met 2023².

1.3 Onderzoeksvraag

De hoofdvraag bij dit themaonderzoek is:

In welke mate zijn kleinere mbo-instellingen kwetsbaarder voor risico's voor de onderwijskwaliteit en/of financiële positie dan de overige mbo-instellingen en is daaruit een relatie af te leiden tussen onderwijskwaliteit en financiën?

Deelvragen die voortvloeien uit de hoofdvragen van het onderzoek zijn:

- Wat zijn de voornaamste karakteristieken van kleinere regionale opleidingscentra en vakinstellingen?
- Hoe worden deze instellingen bekostigd en in welke mate wijkt dit af van grotere instellingen?

De centrale onderzoeksvraag kan worden opgesplitst in de volgende deelvragen:

1. In welke mate wijken de karakteristieken van kleinere roc's en vakinstellingen af van de overige mbo-instellingen?

² In de continuïteitsparagraaf moeten onderwijsinstellingen een meerjarenbegroting van minimaal drie jaren verantwoorden, en vijf jaren bij majeure investeringen.

2. In welke mate wijken de oordelen over de onderwijskwaliteit van kleinere roc's en vakinstellingen af van overige mbo-instellingen en kunnen deze nader worden verklaard?
3. In welke mate wijken de risico's met betrekking tot de onderwijskwaliteit voor kleinere roc's en vakinstellingen af van de overige mbo-instellingen en kunnen deze verder worden verklaard?
4. In welke mate wijkt de bekostiging van de kleinere roc's en vakinstellingen af van de overige mbo-instellingen en kunnen deze verder worden verklaard?
5. In welke mate wijkt de (te verwachten toekomstige) financiële positie van de kleinere roc's en vakinstellingen af van de overige mbo-instellingen en kunnen deze verder worden verklaard?
6. Welke risico's en mogelijkheden zien kleinere roc's en vakinstellingen op zich afkomen en kunnen deze verder worden verklaard?
7. Hoe sturen besturen van kleinere roc's en vakinstellingen op deze mogelijkheden en risico's?
8. Waarin verschillen de kleinere roc's en vakinstellingen wat betreft de onderwijskwaliteit en de financiële positie en kunnen deze verschillen verder worden verklaard?
9. In welke mate is er een relatie tussen de onderwijskwaliteit en de financiële positie van de kleinere roc's en vakinstellingen?

1.4 Opzet en reikwijdte van het onderzoek

Het themaonderzoek bestond uit een drietal fasen:

1. deskresearchfase
2. onderzoeksfase
3. rapportagefase

In de deskresearchfase van het onderzoek zijn de voornaamste karakteristieken en de bekostiging van kleinere mbo-instellingen in beeld gebracht. Ook is via deskresearch de kwaliteit van de kleinere mbo-instellingen geïnventariseerd op basis van de beschikbare jaarlijkse prestatie-monitor en kwaliteitsoordelen. Daarnaast zijn de ontwikkelingen van de (toekomstige) financiële positie van kleinere mbo-instellingen geanalyseerd, inclusief de demografische ontwikkelingen en de verwachte toekomstige investeringen. De bevindingen van dit themaonderzoek zijn gebaseerd op bureauonderzoek naar onder meer jaarverslagen 2017 en 2018, rapportages van de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) over de jaarverslagen van voorgaande jaren, algemene prognoses van demografische ontwikkelingen, rijksbegrotingen en wet- en regelgeving.

In de onderzoeksfase is een verdieping aangebracht op de al beschikbare informatie uit de deskresearchfase. Hiervoor hebben alle (25) instellingen in dit onderzoek een vragenlijst ingevuld met vragen over hun toekomstverwachtingen en de manier waarop zij denken daarop te anticiperen. Bij een aantal (14) van deze instellingen is een gesprek met het bestuur gevoerd om dieper in te gaan op hun antwoorden in de vragenlijst. Deze instellingen zijn zo geselecteerd dat zij een representatief beeld vormen.

Ten slotte worden de bevindingen van ons onderzoek gerapporteerd in onderliggend rapport. Voor de leesbaarheid van deze rapportage is besloten bovengenoemde onderzoeksvragen niet ieder afzonderlijk te behandelen, maar inhoudelijk per onderdeel in de rapportagetekst aan de orde te brengen. Dit rapport is afgestemd met stakeholders zoals het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en de MBO Raad. Dit rapport wordt door de inspectie aangeboden aan de minister van OCW.

Uit het voorgaande volgt dat we voor het themaonderzoek gebruikmaken van informatie die gedeeltelijk extern is getoetst, zoals de jaarrekeningen (accountants van de onderwijsinstellingen) en de rijksbegrotingen (door Auditdienst Rijk) en van informatie die wij niet hebben kunnen toetsen, zoals toekomstgegevens (referentieramingen) en interviewinformatie. Informatie over specifieke instellingen is met het betrokken bestuur afgestemd.

1.5

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 beschrijven we kort de karakteristieken van de kleinere roc's en vakinstellingen. Daarna gaan we in hoofdstuk 3 in op de bekostiging van deze instellingen en vergelijken die met het overige mbo. Vervolgens gaan we in hoofdstuk 4 in op de financiële positie van de kleinere instellingen in 2018 en vergelijken die met de overige mbo-instellingen. Naast de ontwikkeling in de afgelopen 5 jaar gaan we in op de financiële verwachtingen voor 2019 en de komende jaren. In hoofdstuk 5 beschrijven we de ontwikkeling van de kwaliteit van de kleinere instellingen en de daaruit voortvloeiende risico's. Ten slotte geven wij in hoofdstuk 6 een samenvatting van de belangrijkste uitdagingen en risico's voor de kleinere instellingen.

2 Kleinere mbo-instellingen: karakteristieken en ontwikkelingen

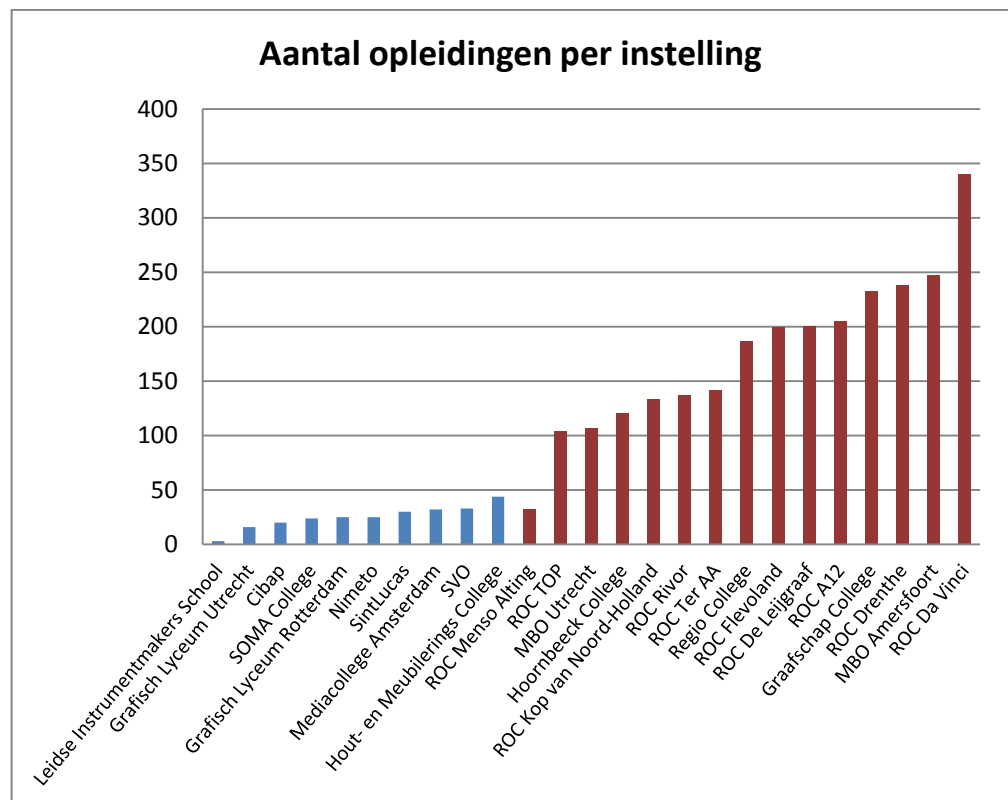
2.1 Typering van de instellingen

Dit onderzoek richt zich op de kleinere mbo-instellingen. Het begrip *kleinere instelling* is enigszins willekeurig. Voor dit onderzoek zijn voor de definitie van het begrip kleinere mbo-instelling in eerste instantie alle vakinstellingen en de 50 procent kleinste roc's geselecteerd. De omvang van een instelling is daarbij bepaald door de hoogte van de rijksbijdrage, die weer voornamelijk bepaald wordt door het aantal ingeschreven studenten. In de selectiegroep is vervolgens bij de vakinstellingen het Scheepvaart en Transport College (STC) in Rotterdam weggelaten, omdat deze door de grote omvang niet representatief is voor de rest van de vakinstellingen. Bij de kleinere roc's zijn de instellingen Arcus en Leeuwenborgh uit zuidelijk Limburg weggelaten omdat deze instellingen in 2019 zijn gefuseerd. Waar beide instellingen afzonderlijk nog als kleinere instelling beschouwd konden worden, is de uit de fusie ontstane instelling dat niet meer. Uiteindelijk bleven in de selectie, die ook met de MBO Raad afgestemd is, voor dit onderzoek 10 vakinstellingen en 15 kleinere roc's over. Van alle 25 instellingen in het onderzoek bedroeg de rijksbijdrage in 2018 minder dan 90 miljoen euro. De instellingen in dit onderzoek staan in bijlage 1 genoemd.

Er zijn grote verschillen tussen vakinstellingen en de kleinere roc's. Vakinstellingen opereren vaak landelijk en richten zich, zoals de naam al aangeeft, op de opleidingen in één bepaald vakgebied. De roc's, in een bepaalde regio, verzorgen juist een breed aanbod aan opleidingen. Hieronder worden een paar van de grootste verschillen tussen vakinstellingen en de kleinere roc's nader toegelicht.

De vakinstellingen zijn sterk gericht op het specifieke vakgebied en de bijbehorende beroepsgroep. Meestal zijn de contacten tussen de vakinstelling en de beroepsgroep ook zeer sterk ontwikkeld. Vakinstellingen moeten vaak wel landelijk opereren omdat er voor het betreffende vakgebied slechts 1 vakinstelling is. Een enkele vakinstelling (zoals SVO) maakt gebruik van meerdere opleidingslocaties verspreid over het land. Maar de meeste vakinstellingen hebben slechts 1 centrale locatie. Dat betekent dat studenten vanuit het hele land naar de betreffende vakinstelling komen en daar soms (zoals bij SOMA Bedrijfsopleidingen, dat opleidingen voor de infra verzorgt en gehuisvest is op een voormalig kazerneterrein) ook een mogelijkheid tot overnachten hebben. Voor de andere vakinstellingen betekent het vaak dat studenten in de buurt op kamers moeten. Vooral voor de nog jonge eerste- en tweedejaars studenten kan dit een probleem opleveren. Door het beschikbaar komen van een OV-kaart voor de mbo-studenten, is het voor de groep studenten die op een nog bereisbare afstand wonen wel iets makkelijker geworden om bij een vakinstelling te studeren. Bij de roc's wordt over het algemeen in de directe regio een breed aanbod aan opleidingen in diverse sectoren verzorgd. De studenten van de kleinere roc's komen dan ook meestal uit de nabije omgeving van de roc's. Dat maakt de roc's ook kwetsbaarder zijn voor regionale krimp dan de vakinstellingen, waarvan de studenten meer over het hele land afkomstig zijn. Daarnaast heeft de OV-kaart voor de regionaal opererende kleinere roc's ook minder positieve effecten. Het gebruik van het openbaar vervoer biedt de studenten juist de mogelijkheid een iets verder gelegen, maar groter roc te bezoeken. Een overzicht van de spreiding van de instellingen over Nederland is te vinden in het kaartje in bijlage 3.

Vakinstellingen richten zich op een beperkt spectrum aan specifieke opleidingen (meestal op niveau 3 en 4), de roc's hebben een breder opleidingsaanbod. In figuur 1 is duidelijk te zien hoe het aantal aangeboden opleidingen per instelling verschilt tussen de vakinstellingen (in blauw) en de roc's (in rood). Vakinstellingen hebben gemiddeld slechts 28 verschillende opleidingen (crebo's ³), waarbij het aantal per instelling varieert van 3 tot 44. Bij de roc's in dit onderzoek varieert het aantal opleidingen van 104 ⁴ tot 340, met een gemiddelde van 173. Dat is gemiddeld ruim zesmaal zo veel.

Figuur 1 Aantal opleidingen (crebo's) per instelling (Bron: DUO)

In de tabel in bijlage 5 is het aantal actieve crebo's per instelling te zien. Ongeveer de helft van de onderzochte kleine roc's verwachten dat het aantal crebo's de komende jaren minder zullen worden. De vakinstellingen verwachten dat het aantal crebo's gelijk zal blijven. Redenen om minder crebo's aan te bieden is het aantal studenten per crebo. Daarnaast signaleert men de trend naar bredere opleidingen om daarbinnen te specialiseren of te verbreden. De vakinstellingen zien dit minder. Zij hebben gezien hun specifieke profiel minder behoefte aan verbreding. Ze verwachten hooguit enige teruggang in crebo's als dat in het kader van het afstemmen van de doelmatigheid met andere onderwijsinstellingen mogelijk is. Er is wel enig verband tussen het aantal crebo's en de financiële overwegingen die een instelling maakt: te kleine opleidingen zijn in elk geval voor de roc's te duur om in stand te houden. Bij de vakinstellingen spelen financiële overwegingen veel minder een rol bij het aanbieden van crebo's. Zij baseren zich vooral op wat de branche nodig heeft.

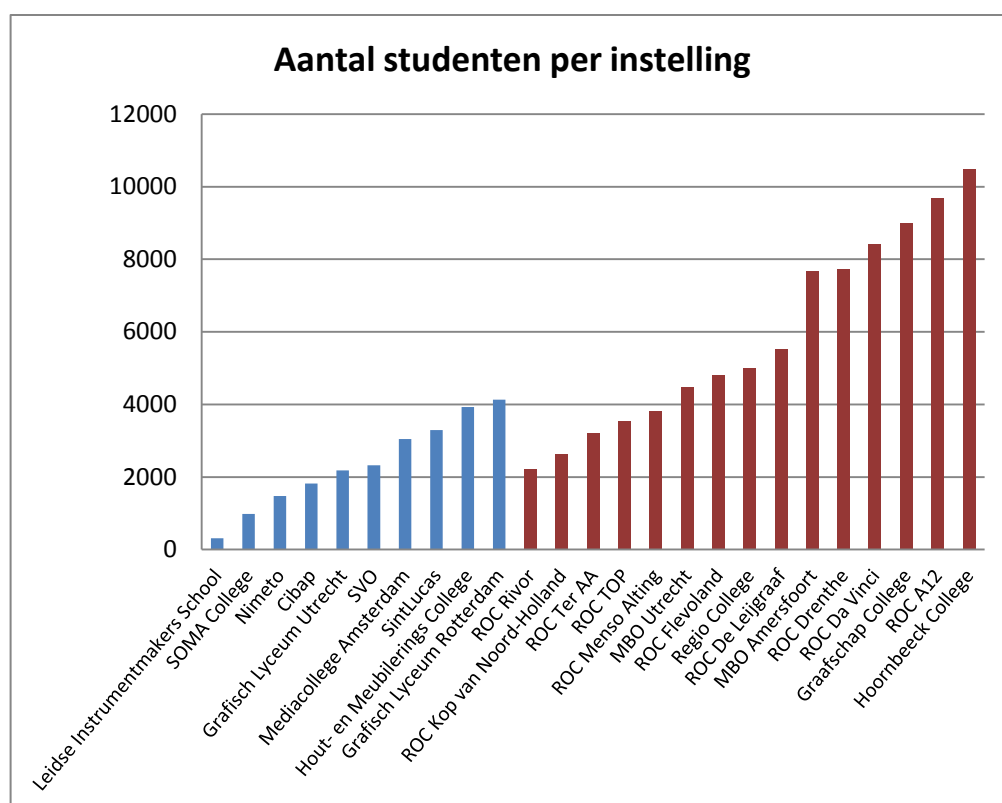
³ Crebo: Centraal Register Beroepsopleidingen

⁴ Hierbij is ROC Menso Alting (in 2018 ongeveer 700 studenten) buiten beschouwing gelaten. Deze instelling valt onder het de Stichting Gereformeerde Scholengroep (GSG), waaronder ook de voortgezet onderwijsinstelling Gomarus (met ongeveer 3100 leerlingen) valt.

Binnen de opleidingen die door de instellingen aangeboden worden, verschilt ook het aantal opleidingsniveaus. Waarbij de kleinere roc's de opleidingen meestal op meerdere niveaus aangeboden worden, is dat bij de vakinstellingen veel minder het geval. De vakinstellingen richten zich over het algemeen op de niveaus 3 en 4 en bieden meestal geen lagere niveaus aan. Hierdoor is het totale aanbod aan opleidingen en niveaus bij de roc's nog veel groter dan bij de vakinstellingen.

Iets anders dat meespeelt in het aantal opleidingen en het aantal studenten bij de kleinere roc's, is het feit dat een aantal van de kleinere roc's ook opleidingen in de sector vo verzorgt. ROC Menso Alting valt onder het de Stichting Gereformeerde Scholengroep waaronder voornamelijk voortgezet onderwijsleerlingen vallen en heeft in 2018 zelf ongeveer zevenhonderd mbo-studenten. Bij de vakinstellingen komt dit vrijwel niet voor en worden bijna alleen mbo-opleidingen aangeboden.

Hoewel dit onderzoek zich richt op alle kleinere mbo-instellingen, zijn er ook in omvang van het aantal studenten forse verschillen tussen de vakinstellingen en de kleinere roc's. Over het algemeen zijn de vakinstellingen veel kleiner dan de roc's die wij in dit onderzoek als kleinere roc's beschouwen. In 2018 bedroeg het gemiddelde aantal studenten van een vakinstelling 2.349 tegen 5.887 bij een kleiner roc.

Figuur 2 Aantal studenten per instelling (2018, Bron: DUO)

De gemiddelde totale inkomsten van een vakinstelling bedroegen in 2018 ongeveer 23,9 miljoen euro. Bij de kleinere roc's bedroegen de gemiddelde totale inkomsten in 2018 ruim 55,6 miljoen euro, oftewel: meer dan het dubbele.

2.2

Ontwikkelingen binnen de kleinere instellingen

Zoals eerdergenoemd, hebben kleinere roc's vooral een regionale functie en verzorgen zij een breed aanbod aan opleidingen. Door dit pluriforme aanbod en een omvang die relatief veel groter is dan die van de vakinstellingen, hebben de instellingen over het algemeen ook meer overhead dan de vakinstellingen. Hierdoor zijn de instellingen sterker afhankelijk van de ontwikkelingen in de betreffende regio, vooral bij regionale krimp. De te verwachten krimp is bij de vakinstellingen veel lager dan bij de kleinere roc's. Een verklaring hiervoor is hun unieke opleidingsaanbod waardoor ze voldoende studenten trekken. Ook hebben ze vooral opleidingen op niveau 3 en 4 die minder hard krimpen dan niveau 2. Bij de kleinere roc's is de gemiddelde krimp naar verwachting vrijwel gelijk aan die van de sector mbo als geheel. Toch is het effect van de krimp op de instelling groter dan bij de grotere roc's, omdat de kleinere roc's minder studenten per opleiding hebben. Dit zou in de toekomst een gezonde bedrijfsvoering kunnen bemoeilijken. Hierdoor geven meerdere van de onderzochte kleinere roc's al aan zich te oriënteren op de mogelijkheden tot samenwerking binnen de regio.

3 Bekostiging kleine roc's en vakinstellingen

3.1 Inleiding

Dit hoofdstuk beschrijft hoe de bekostiging in het mbo werkt. Hierbij is aandacht voor de mogelijke verschillen tussen de soorten mbo-instellingen. Ook bevat dit hoofdstuk een korte beschrijving van de recente en te verwachten ontwikkelingen op het gebied van de bekostiging.

3.2 Systematiek bekostiging nagenoeg gelijk

De rijksbijdrage die de mbo-instellingen ontvangen, is gebaseerd op de Wet educatie en beroepsonderwijs (WEB) en de nadere uitwerking in het Uitvoeringsbesluit WEB. De bekostiging per mbo-instelling is afhankelijk van de omvang van het landelijke budget op de begroting van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en van het aandeel van de begrotingsparameters per instelling. Het beschikbare lumpsumbudget van een kalenderjaar 't' wordt verdeeld over de instellingen op basis van het aantal ingeschreven studenten op 1 oktober van het jaar 't-2' en het aantal afgegeven diploma's in het jaar 't-2'. Studenten worden in de bekostiging meegeteld op basis van niveau, leerweg en opleiding. Aan deze deelnemerswaarde is een prijsfactor gekoppeld. De mate waarop een student meetelt, is afhankelijk van de leerweg en de (prijsfactor van de) opleiding.

Studenten die ingeschreven staan in de beroepsopleidende leerweg (bol) brengen het grootste deel van de opleiding op school door en tellen in de bekostiging voor 1,0 mee. Studenten in de beroepsbegeleidende leerweg (bbl) leren vooral in de praktijk en gaan een beperkt aantal dagen per week naar school. Voor de bekostiging tellen zij daarom voor 0,4 mee en bbl-studenten die een entreeopleiding volgen voor 0,5. Voor de bekostiging worden de ingeschreven studenten in de opleiding op niveaus 2 tot en met 4 "gewogen", afhankelijk van de leerweg en de opleiding waarvoor ze staan ingeschreven. De diplomabekostiging is afhankelijk van het niveau van de opleiding waarvoor het diploma is afgegeven en/of al eerder een diploma in het mbo is behaald. De "gewogen" ingeschreven studenten tellen voor 80 procent mee bij de verdeling. De "gewogen" diploma's tellen voor 20 procent mee bij de verdeling van het landelijk budget.

Prijsfactoren hangen samen met het gegeven dat sommige opleidingen duurder zijn om aan te bieden dan andere. De prijsfactor van een technische opleiding is bijvoorbeeld hoger dan die van een economische opleiding, omdat bij een technische opleiding naast klaslokaal, docent en de reguliere leermiddelen ook machines of laboratoria nodig zijn. De prijsfactor is in feite een wegingsfactor die aangeeft welk aandeel uit het macrobudget een opleiding krijgt toegewezen. Deze prijsfactor varieert van 1,0 tot en met 1,8. Op grond van advies van de Commissie Herziening Prijsfactoren MBO zijn de prijsfactoren in 2015 voor het laatst aangepast. Bij de cascadebekostiging die gold van 2015 tot en met 2018 telde hierbij ook het aantal verblijfsjaren van een student in het mbo mee.

Vanwege de t-2 bekostigingssystematiek werkt een afname of toename van studenten pas na twee jaar door in de verdeling van het budget over de instellingen. Bij het vaststellen van het macrobudget wordt wel rekening gehouden met groei van het aantal studenten (t-1). Een toename van het studentenaantal leidt voor de instelling direct tot extra lasten. Dit wordt voorfinanciering genoemd. Voorfinanciering heeft een negatief effect op de exploitatie van een instelling, wat een strakke sturing op de financiën van een instelling vereist. Een afname van studentenaantallen heeft het tegengestelde effect. Indien de afname structureel is moet de instelling zorgen dat de lasten hierop worden aangepast. Door de t-2-bekostigingssystematiek heeft de instelling twee jaar de tijd om dit te operationaliseren.

Alle mbo-instellingen worden volgens deze systematiek bekostigd. Het verschil per instelling is vooral gerelateerd aan het aantal studenten, de leerweg en het soort opleiding (en de daaraan gekoppelde prijsfactor). Roc's hebben een mix van prijsfactoren van hoog tot laag door het grote aantal verschillende opleidingen in meerdere domeinen. Vakinstellingen hebben over het algemeen een beperkt aantal opleidingen, met relatief hogere prijsfactoren.

3.3 **Ontwikkeling bekostiging kleinere instellingen vanaf 2019**

Vroeger werd de bekostiging van de agrarische opleidingscentra (aoc's) betaald uit de begroting van het ministerie van Economische Zaken. Sinds 2018 vallen alle mbo-instellingen onder de begroting van OCW. De bekostiging van de aoc's is per 2019 geharmoniseerd met de overige mbo-instellingen.

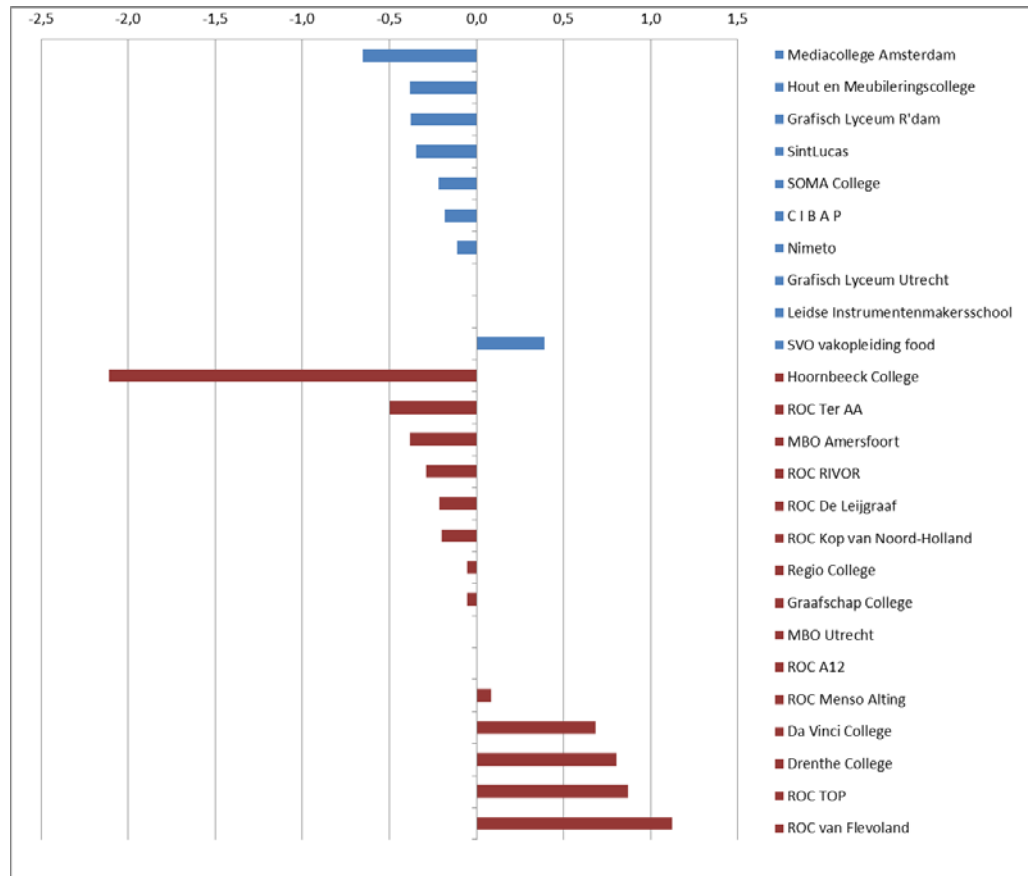
Een andere wijziging per 1 januari 2019 is het afschaffen van de cascadebekostiging, waardoor het aantal verblijfsjaren van een student in het mbo niet meer meetelt. De minister heeft aangegeven met de afschaffing de kanselijkheid in het onderwijs te willen bevorderen. Voor instellingen wordt het weer mogelijk dat studenten diploma's stapelen of wisselen van opleiding, met behoud van de bekostiging. Zo krijgen studenten in het mbo de kans zich in een passend tempo te ontwikkelen en te ontplooiën. Door het afschaffen van de cascadebekostiging wordt het beschikbare mbo-budget op een andere manier verdeeld. Hierdoor zullen er instellingen zijn die er qua bekostiging op vooruit gaan en instellingen die erop achteruitgaan.

Zowel de afschaffing van de cascadebekostiging als de harmonisatie van het groen onderwijs leiden tot een herverdeling van de bekostiging over de instellingen.

Voor de eerste drie jaar is een overgangsregime voor de herverdeling van kracht. Het positieve of negatieve verschil per instelling wordt in drie jaar, in stappen van 75, 50, en 25 procent, bijbetaald of ingehouden op de nieuwe bekostiging. Hierdoor kunnen de mbo-instellingen hun bedrijfsvoering geleidelijk afstemmen op de nieuwe verdeling van de bekostiging. Vanaf 2022 zal er geen overgangsbekostiging meer zijn. Om de hoogte van de overgangsbekostiging voor elke instelling vast te stellen, is de bekostiging berekend volgens de oude bekostigingsregels (met cascade) én de nieuwe bekostigingsregels (zonder cascade). Beide berekeningen zijn gebaseerd op het aantal ingeschreven studenten op 1 oktober 2017 en op het aantal diploma's in het kalenderjaar 2017.

De verschillen zijn in onderstaande grafiek weergegeven voor de 25 kleinere mbo-instellingen. Voor 15 van de kleinere mbo-instellingen geldt dat de oude cascadebekostiging hoger is dan de nieuwe bekostiging. Voor 4 instellingen is er geen verschil en bij de overige 6 instellingen (1 vakinstelling en 5 roc's) is de nieuwe bekostiging hoger dan de cascadebekostiging. Een opvallende negatieve uitschieter is het Hoornbeeck College, waarbij de nieuwe bekostiging 2,1 miljoen euro (4,4 procent) lager uitvalt dan bij de cascadebekostigingssystematiek.

Daarnaast kunnen bekostigde instellingen vanaf 2019 extra budget krijgen als ze zich aan door hen gemaakte prestatieafspraken houden. Dit budget betreft 10 procent van de totale bekostiging. De prestatieafspraken zijn gemaakt om de kwaliteit en de doelmatigheid van het beroepsonderwijs te blijven borgen. De te realiseren kwaliteitsverbetering moet aansluiten bij regionale ontwikkelingen, in samenspraak met interne en externe stakeholders tot stand komen en in voldoende mate aansluiten bij de landelijke speerpunten. De landelijke speerpunten zijn in de Regeling kwaliteitsafspraken mbo 2019-2022 als volgt gedefinieerd: jongeren in een kwetsbare positie, gelijke kansen en opleiden voor de arbeidsmarkt van de toekomst. 75 procent van deze bekostiging voor de prestatieafspraken (totaal 1,6 miljard euro) is toegekend omdat de kwaliteitsagenda's zijn goedgekeurd. De instellingen die de afgesproken resultaten halen, krijgen een aandeel in de resterende 25 procent (400 miljoen euro) van het resultaatafhankelijk budget.

Figuur 3 Effect afschaffing cascadebekostiging per instelling (in miljoenen euro's: bron OCW)

De minister van OCW zal een onderzoek laten verrichten naar de toereikendheid en doelmatigheid van de bekostiging in mbo en hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek. De minister heeft aangegeven dat het ministerie bezig is met een verkenning naar een meer toekomstbestendige bekostiging van het mbo, waarin ook nieuwe ontwikkelingen een plek kunnen krijgen. De Tweede Kamer is medio oktober 2019 geïnformeerd over de voorgenomen onderzoeksopzet van dit onderzoek.

3.4 Weinig verschil in bekostiging kleine instellingen

De kleinere instellingen worden op basis van de WEB via dezelfde systematiek bekostigd als de overige mbo-instellingen, waarbij het aantal studenten en diploma's het uitgangspunt is. Er is vanuit de systematiek geen verschil in bekostiging tussen kleine en grote instellingen. Verschillen tussen instellingen kunnen optreden, maar zijn dan te wijten aan de aard van de opleidingen, bijvoorbeeld door de prijsfactoren, het aantal behaalde diploma's of de leerweg. Concluderend kan worden gesteld dat er voor wat betreft de bekostiging weinig verschil is tussen grote en kleine instellingen. Ook de verschillen tussen vakinstellingen en kleinere roc's zijn beperkt.

4 Ontwikkeling en verwachtingen financiële positie (2013-2023)

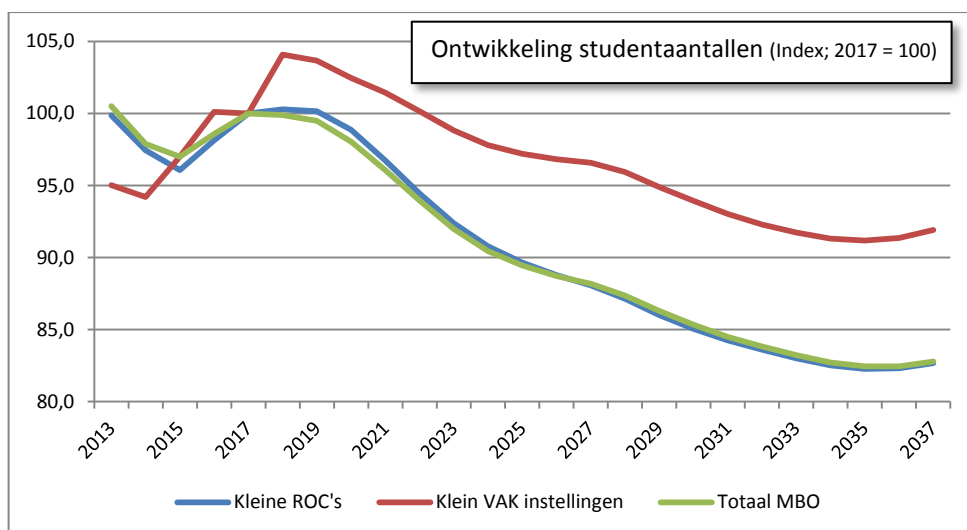
4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk gaan we in op de financiële positie van de kleinere roc's en vakinstellingen en vergelijken deze met die van de overige mbo-instellingen. We geven een beeld van de ontwikkeling over de afgelopen jaren (2013–2018) en een blik op de verwachtingen (2019–2023). Voor deze verwachtingen gaan wij uit van de gegevens zoals die in de continuïteitsparagraaf van de jaarverslagen over 2018 zijn verantwoord en de bevindingen vanuit onze interviews met bestuurders. Belangrijke elementen zijn de verwachte aantallen leerlingen en studenten, de financiële kengetallen solvabiliteit, liquiditeit en rentabiliteit en de beoogde investeringen in vastgoed (gebouwen en terreinen). Wij vergelijken die met de grotere mbo-instellingen.

De financiële positie geven we weer aan de hand van de drie financiële kengetallen: solvabiliteit (II), liquiditeit en rentabiliteit. Wij baseren dit deel van ons onderzoek op de meest recente jaarrekeningen (2018) van de onderwijsinstellingen.

4.2 Ontwikkeling studentaantallen

De ontwikkeling van de studentaantallen is de belangrijkste indicator voor de inkomsten van een onderwijsinstelling, omdat die inkomsten voor het grootste deel rechtstreeks van de studentaantallen afhankelijk zijn. Een juiste inschatting van de studentaantallen en de daaraan gekoppelde inkomsten en geplande uitgaven is dan ook cruciaal voor de bedrijfsvoering. De ontwikkeling van de studentaantallen van de kleinere roc's en de vakinstellingen laat zien dat er een duidelijk verschil is tussen beide groepen. De kleinere roc's volgen vrij nauwkeurig de trend van de sector als geheel. Toch hebben de vakinstellingen een wat afwijkend beeld.

Figuur 4 Ontwikkeling studentaantallen 2013-2037⁵ (Bron: Referentieraming 2018 OCW)

Bij de kleinere roc's (en de sector mbo als geheel) is te zien dat, na een daling in 2014 en 2015, de studentaantallen in 2016 en 2017 weer stegen en in 2017 opnieuw rond het niveau

⁵ De jaartallen 2013 tot en met 2017 zijn gebaseerd op tellingen. De jaren 2018 en verder zijn gebaseerd op de prognoses in de referentieraming van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

van 2013 uitkwamen. De verwachting is dat deze stijging vanaf 2019 door de demografische ontwikkelingen overgaat in een gestage daling, met uiteindelijk rond 2035 een stabilisatie. Op dit dieptepunt in 2035 zullen de studentaantallen naar verwachting ongeveer 17,5 procent lager liggen dan in 2017. Over ongeveer 10 jaar (rond 2029) zal de sector mbo als geheel een daling in de studentaantallen van bijna 15 procent hebben. Voor de kleinere roc's ligt de daling naar verwachting marginaal hoger. Op basis van de meest recente raming van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW), die na het onderzoek uitkwam, is het beeld dat de krimp van de sector mbo iets minder hevig zal zijn en naar alle waarschijnlijkheid ook een jaar later zal optreden.

Voor de vakinstellingen geldt een iets ander patroon. Deze instellingen hebben vaak een meer bovenregionaal karakter. Een aantal vakinstellingen vervult zelfs een landelijke functie. Hierdoor zijn de effecten van regionale krimp iets minder nadrukkelijk aanwezig. Door invoering van de OV-kaart voor mbo-studenten kunnen zij ook iets grotere afstanden afleggen, wat in het voordeel van de vakinstellingen werkt. Een ander verschil is dat een deel van de vakinstellingen altijd al een veel groter aanbod aan studenten heeft dan daadwerkelijk toegelaten worden. Deze vakinstellingen selecteren de meest geschikte studenten uit het totale aanbod. Aan het aantal toe te laten studenten zit bij die instellingen een plafond. Soms wordt dit bepaald doordat men niet verder wenst te groeien, soms wordt dit ook simpelweg bepaald door de omvang van de huisvesting. Afname van het totale aanbod aan potentiële studenten zal dan minder, of zelfs geen effect hebben op de daadwerkelijk toe te laten aantallen. Misschien kan door het afnemende aanbod wel het gemiddelde kwaliteitsniveau iets dalen. Dit alles leidt ertoe dat ook bij de vakinstellingen het effect van de bevolkingskrimp merkbaar zal zijn, maar veel minder dan bij de overige mbo-instellingen.

4.3 Financiële positie en toekomstverwachting

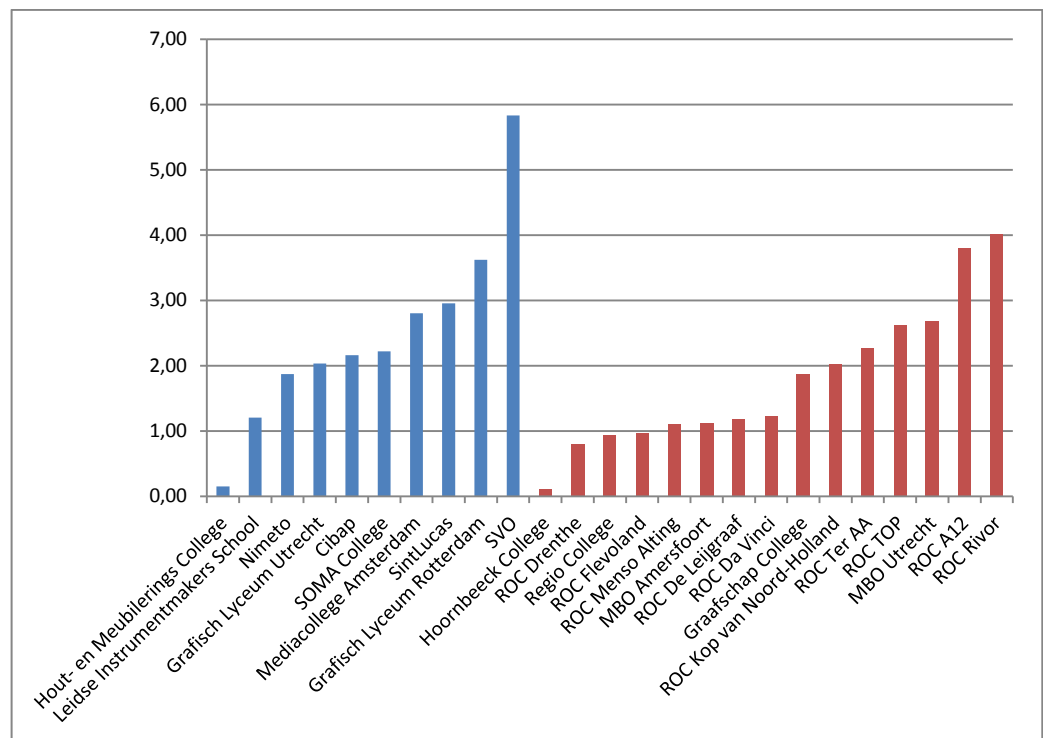
In deze paragraaf wordt de financiële positie van de vakinstellingen en de kleinere roc's met elkaar en met de sector mbo als geheel vergeleken. Ook wordt een beschrijving gegeven van de ontwikkeling en de verwachting van de financiële positie.

In de onderstaande paragrafen geven wij de financiële ontwikkeling weer over de jaren 2013 tot en met 2023 aan de hand van de drie financiële kengetallen: liquiditeit, solvabiliteit II en rentabiliteit. Daarbij zijn de jaren 2013 tot en met 2018 gebaseerd op de werkelijke cijfers uit de desbetreffende jaarverslagen. Voor de jaren 2019 tot en met 2023 geldt dat deze afkomstig zijn uit de continuïteitsparagrafen van de jaarverslagen over 2018. Deze cijfers zijn dus van de instellingen zelf afkomstig, maar gaan over prognoses. De instellingen zijn verplicht om in hun jaarverslag een vooruitblik met een horizon van minimaal drie jaar te geven. Alle instellingen hebben in de continuïteitsparagrafen van het jaarverslag 2018 een prognose voor de jaren 2019 tot en met 2021 gepubliceerd. Voor de jaren 2022 en 2023 is slechts door ongeveer de helft van de instellingen een prognose gepubliceerd. Publicatie van gegevens over de jaren 2022 en 2023 is alleen verplicht als er sprake is van aanzienlijke investeringen.

Liquiditeit

De liquiditeitspositie van een instelling geeft een beeld van de financiële situatie op de korte termijn. Oftewel, kan de instelling op de korte termijn aan zijn financiële verplichtingen voldoen. De liquiditeit is erg belangrijk omdat een slechte liquiditeitspositie het voortbestaan van een instelling op korte termijn kan bedreigen. Zowel voor de vakinstellingen als de kleinere roc's geldt dat de gemiddelde liquiditeit hoger ligt dan de gemiddelde liquiditeit van de sector mbo. De meeste instellingen staan er op het gebied van liquiditeit dus iets beter voor dan de sector mbo als geheel. De gemiddelde liquiditeit van de vakinstellingen ligt hoger dan die van de kleinere roc's. Dat kan verklaard worden door de kleinere omvang van de instellingen, waardoor er over het algemeen behoefte is aan relatief wat grotere reserves.

Hierbij kan een opmerking gemaakt worden, dat zowel voor de vakinstellingen als de kleinere roc's geldt dat er een verschil is tussen het rekenkundig gemiddelde en het gewogen gemiddelde⁶. Het gewogen gemiddelde ligt hoger dan het rekenkundig gemiddelde, omdat binnen beide groepen vooral enkele grotere instellingen een hogere liquiditeit hebben. In het gewogen gemiddelde trekt de omvang van deze instellingen de gemiddelde liquiditeit omhoog. Figuur 5 geeft de liquiditeit over 2018 van alle instelling weer, gerangschikt naar hoogte.

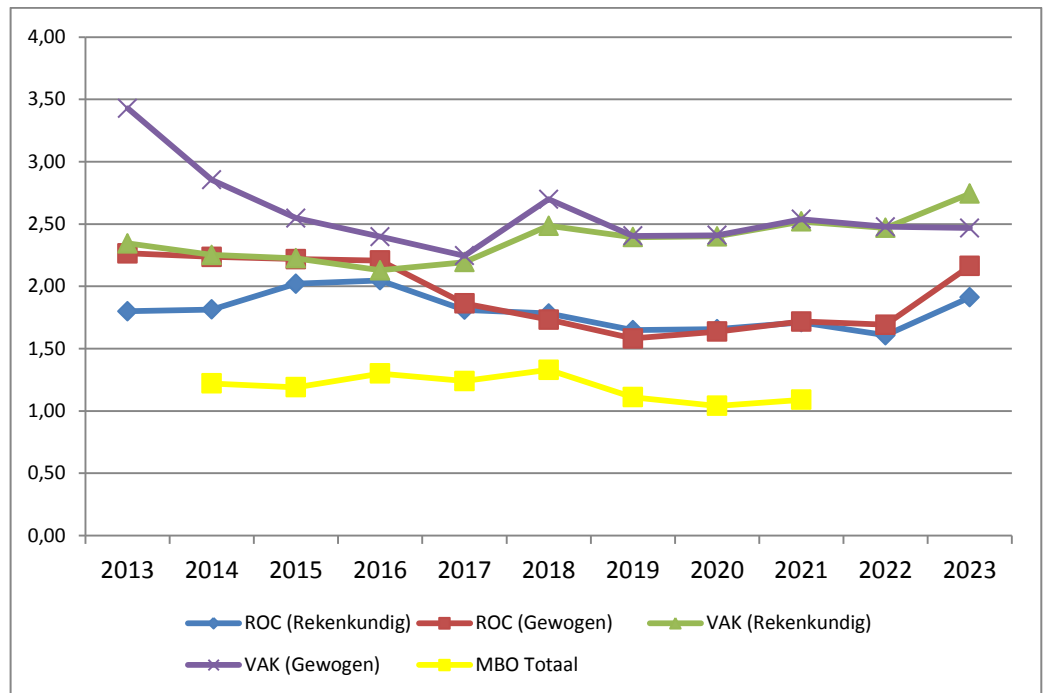
Figuur 5 Liquiditeit per instelling (Bron: Jaarverslagen 2018)

Bij alle instellingen in dit onderzoek⁷ is de liquiditeitspositie op dit moment in orde. Zoals in figuur 5 duidelijk te zien is, komt zowel bij de vakinstellingen als bij de kleinere roc's een instelling⁸ voor met een lagere liquiditeit dan de door de inspectie gehanteerde signaleringswaarde van 0,5. In beide gevallen heeft de instelling een tijdelijke overeenkomst met de bank om een eventueel kastekort op te kunnen vangen via een kredietfaciliteit, waardoor er geen liquiditeitsrisico's ontstaan.

⁶ Het rekenkundig gemiddelde is het totaal van alle liquiditeitswaarden, gedeeld door het aantal instellingen. Bij het gewogen gemiddelde wordt de balansomvang van de instellingen als weegfactor meegeteld, overeenkomstig de rapportages van DUO.

⁷ Een volledig overzicht van de liquiditeit per instelling is terug te vinden in bijlage 6.3.

⁸ Bij de vakinstellingen is dit het Hout- en Meubilerings College. Bij de kleinere roc's het Hoornbeek College.

Figuur 6 Verloop van de gemiddelde liquiditeit voor de periode van 2013 tot en met 2023 (Bron: Jaarverslagen 2018)

De ontwikkeling van de liquiditeit vertoont voor zowel de vakinstellingen als de kleinere roc's een vrij stabiel verloop. Bij de vakinstellingen zien we een afname van de vrij hoge liquiditeit in de periode van 2013 tot en met 2017. Deze werd vooral veroorzaakt door enkele grotere instellingen. In het rekenkundig gemiddelde is deze afname veel kleiner. In figuur 6 is duidelijk te zien dat de liquiditeit van beide onderzochte groepen meerjarig hoger ligt dan die van de sector mbo als geheel. De verwachting van de instellingen zelf is dat de liquiditeit de komende jaren nog licht zal toenemen. Daarbij moet wel opgemerkt worden dat niet alle instellingen een verwachting over 2022 en 2023 hebben gegeven.

Concluderend kan gesteld worden dat de liquiditeitspositie van zowel de vakinstellingen als de kleinere roc's in het algemeen gezond is en boven de sector als geheel ligt. De verwachting is dat dit de komende jaren ook zo blijft.

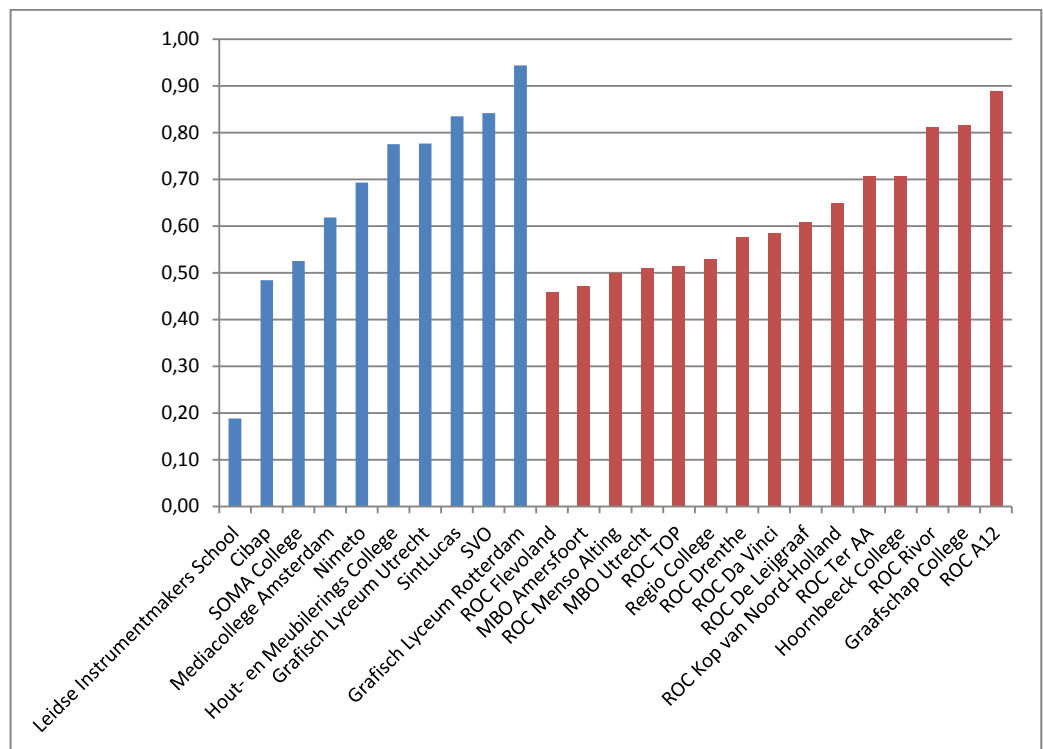
Liquiditeit	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Roc (Rekenkundig)	1,80	1,81	2,02	2,05	1,81	1,78	1,65	1,66	1,71	1,61	1,91
Roc (Gewogen)	2,27	2,24	2,22	2,21	1,86	1,73	1,58	1,64	1,72	1,69	2,16
Vakinstelling (Rekenkundig)	2,34	2,25	2,23	2,13	2,19	2,49	2,39	2,40	2,52	2,47	2,74
Vakinstelling (Gewogen)	3,43	2,85	2,55	2,40	2,24	2,70	2,40	2,41	2,54	2,48	2,47
Roc (n)	15	15	15	15	15	15	15	15	15	9	6
Vakinstelling (n)	10	10	10	10	10	10	10	10	10	7	6

Tabel 1 Overzicht gemiddelde liquiditeit per groep (Bron: op basis van Jaarverslagen 2018)

Solvabiliteit

Waar de liquiditeit een indicator is voor de financiële gezondheid op de korte termijn, geldt dat de solvabiliteit gezien kan worden als een indicator voor de financiële gezondheid op de langere termijn. De inspectie hanteert hierbij in het algemeen de solvabiliteit II (waarbij ook de voorzieningen meegeteld worden) als indicator. De solvabiliteit geeft de verhouding aan tussen het eigen kapitaal en het totale kapitaal.

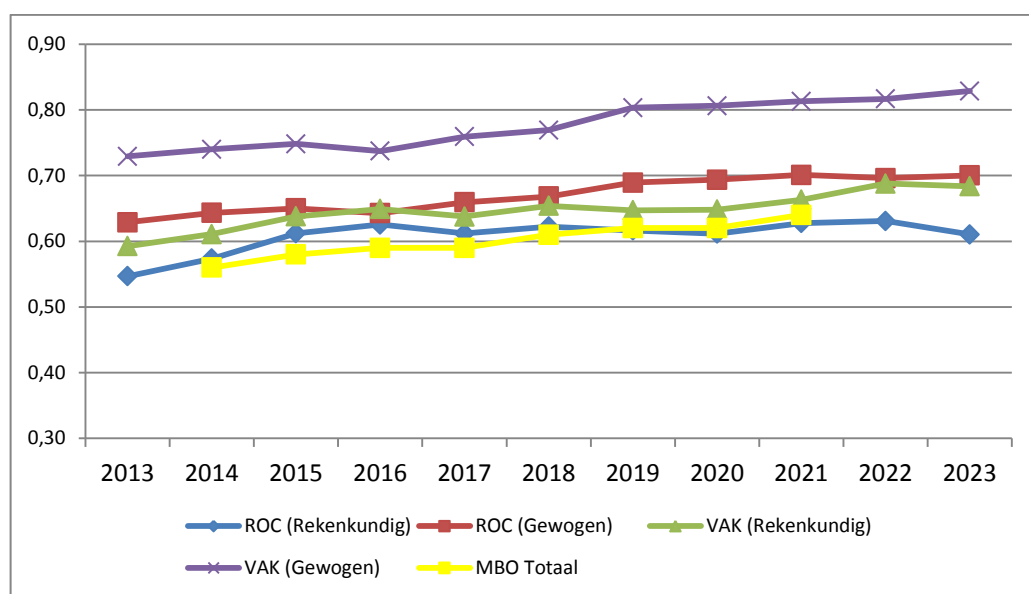
De gemiddelde solvabiliteit van de onderzochte instellingen ligt iets boven het niveau van de sector mbo als geheel. Daarbij is er in het algemeen vrij weinig verschil tussen de solvabiliteit van de vakinstellingen en de kleinere roc's. De solvabiliteit van de instellingen is gezond en geeft dus aan dat de instellingen een verhouding tussen eigen en vreemd kapitaal hebben die weinig risico's met zich meebrengt. In figuur 7 is te zien dat 1 instelling een lagere solvabiliteit heeft dan de signaleringswaarde van 0,30 die de inspectie hanteert. Deze instelling heeft onlangs zijn huisvesting uitgebreid met een nieuwe aanbouw, die vrijwel volledig is gefinancierd met giften. Door de boekhoudkundige verwerking wordt de solvabiliteit vertekend en lijkt deze erg laag. Toch is er geen sprake van een werkelijk risico.

Figuur 7 Solvabiliteit per instelling (Bron: Jaarverslagen 2018)

Hierbij moet wel opgemerkt te worden dat de solvabiliteit mogelijk iets vertekend wordt, doordat deze vaak hoog is vanwege het bezit van vastgoed. Als een instelling vastgoed in eigendom heeft waarop weinig externe financiering meer rust, geeft dit een hoge solvabiliteit. Maar een instelling kan deze reserve niet altijd eenvoudig te gelde maken. Bij verkoop van het vastgoed is over het algemeen nieuw vastgoed nodig, dat gezien de huidige bouweisen niet veel goedkoper zal zijn. Daarbij is het ook de vraag wat een schoolgebouw in de toekomst voor waarde zal kunnen hebben, afhankelijk van de mogelijke bestemmingen. Als een instelling bij een bank een lening wil opnemen met het huidige vastgoed als onderpand, zal de bank niet alleen naar de overwaarde kijken maar juist ook naar de mogelijkheid van de instelling om de operationele kosten (rente en aflossing) op te kunnen brengen. Het is dan de vraag of de bank

deze lening, met de krimpscenario's in het vooruitzicht, makkelijk zal geven. Het zou voornamelijk voor de kleinere roc's wel eens moeilijker kunnen worden om een deel van hun overwaarde in het vastgoed in te zetten. De reële solvabiliteit ligt dus misschien iets lager, maar nog steeds ruim boven de signaleringswaarde van de inspectie.

Figuur 8 Verloop van de gemiddelde solvabiliteit voor de periode van 2013 tot en met 2023 (Bron: Jaarverslagen 2018)

Ook bij de solvabiliteit geldt dat het gewogen gemiddelde iets hoger ligt dan het rekenkundig gemiddelde. Dat komt omdat juist een aantal wat grotere instellingen een hogere solvabiliteit hebben en daardoor het gemiddelde verhogen. Het verloop van de solvabiliteit vertoont een vrij stabiel beeld. Ook de verwachting voor de komende drie tot vijf jaar is vrij stabiel. De vakinstellingen verwachten dat de solvabiliteit licht zal blijven toenemen. Bij de kleinere roc's is de verwachting dat de solvabiliteit gemiddeld niet zal toenemen. De vakinstellingen blijven iets boven het niveau van de sector mbo. De kleinere roc's blijven vrijwel gelijk met de sector als geheel.

Voor de solvabiliteit kan geconcludeerd worden dat deze momenteel gezond is en dit naar verwachting de komende jaren ook zal blijven. De vakinstellingen scoren gemiddeld genomen net iets hoger dan de kleinere roc's en de sector mbo als totaal. Vooral kleinere roc's met een krimpverwachting moeten er wel rekening mee houden dat hun solvabiliteit niet volledig op de overwaarde van hun vastgoed gebaseerd is.

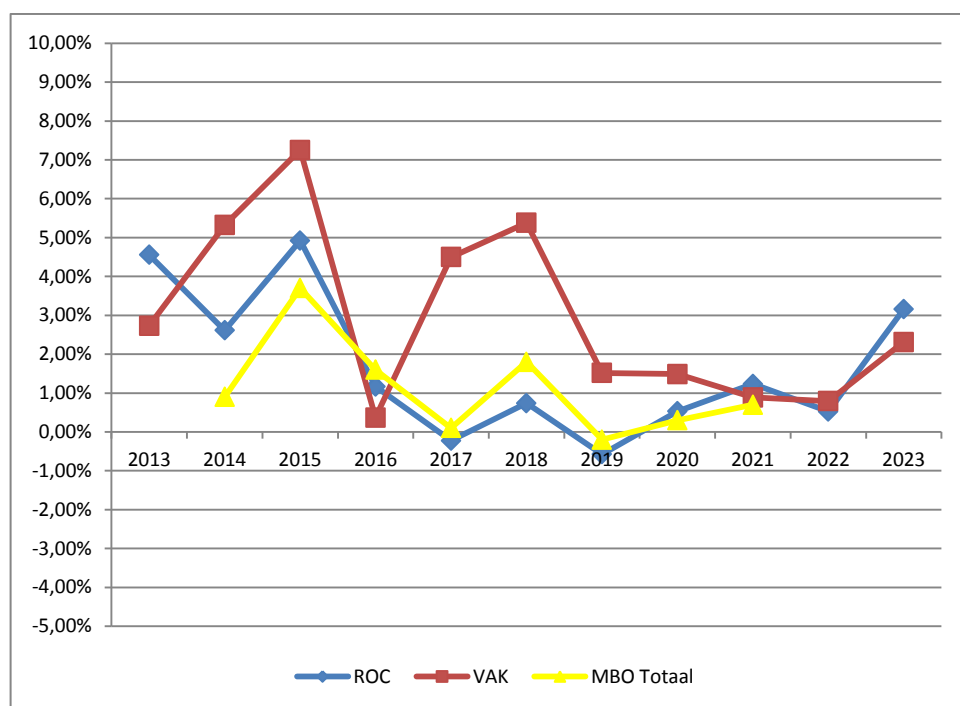
Solvabiliteit	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Roc (Rekenkundig)	0,55	0,57	0,61	0,63	0,61	0,62	0,62	0,61	0,63	0,63	0,61
Roc (Gewogen)	0,63	0,64	0,65	0,64	0,66	0,67	0,69	0,69	0,70	0,70	0,70
Vakinstelling (Rekenkundig)	0,59	0,61	0,64	0,65	0,64	0,65	0,65	0,65	0,66	0,69	0,68
Vakinstelling (Gewogen)	0,73	0,74	0,75	0,74	0,76	0,77	0,80	0,81	0,81	0,82	0,83
Roc (n)	15	15	15	15	15	15	15	15	15	9	6
Vakinstelling (n)	10	10	10	10	10	10	10	10	10	7	6

Tabel 2 Overzicht gemiddelde solvabiliteit per groep (Bron: op basis van Jaarverslagen 2018)

Rentabiliteit

De rentabiliteit is de verhouding tussen de inkomsten en uitgaven van de instelling en geeft aan of de bedrijfsvoering van de instelling gezond is. Hierbij geldt dat de inkomsten van de instelling vooral bepaald worden door de rijksbijdrage die gebaseerd is op het aantal studenten. Voor de mbo-instelling geldt een t-2 bekostiging, wat wil zeggen dat de inkomsten gebaseerd zijn op het aantal ingeschreven studenten en diploma's van twee jaar eerder. Deze vertraging van twee jaar betekent dat een instelling groei zelf moet voorfinancieren en bij krimp twee jaar de tijd heeft om de lasten op de baten af te stemmen.

De rentabiliteit van de vakinstellingen en kleine roc's laat over de periode van 2013 tot en met 2018 een sterk wisselend beeld zien. De trend daarbij is dat de rentabiliteit gedaald is. De rentabiliteit van de vakinstellingen ligt iets hoger dan de rentabiliteit van de kleinere roc's. De kleinere roc's volgen de rentabiliteit van de sector mbo als geheel vrij dicht. De verwachting voor de periode vanaf 2019 tot en met 2023 is dat de rentabiliteit wat stabielier is en gemiddeld in de buurt van de 1 procent blijft.

Figuur 9 Verloop van de rentabiliteit voor de periode van 2013 tot en met 2023 (Bron: Jaarverslagen 2018)

In het verleden werd vaak op een hogere rentabiliteit gestuurd om te kunnen sparen, bijvoorbeeld voor investeringen in vastgoed. Recent wordt juist ook vaker op een beperkte rentabiliteit gestuurd om reserves in te kunnen zetten voor investeringen. Ook worden rekening courantkredieten vaker ingezet als buffer, in plaats van een werkelijke buffer uit een positief resultaat. Door het sterk wisselende karakter van de rentabiliteit is het, zonder de achterliggende factoren, moeilijk om uitspraken te kunnen doen over de gezondheid van de bedrijfsvoering. Beter is het dan ook om afzonderlijk naar de ontwikkeling van de baten en de lasten te kijken. In de twee volgende paragrafen worden deze afzonderlijk behandeld.

Ontwikkeling baten

De baten van een instelling worden vrijwel volledig bepaald door het aantal ingeschreven studenten. Voor een uitgebreide beschrijving van de bekostiging van de instellingen verwijzen

wij naar hoofdstuk 3. In paragraaf 4.2 is al beschreven dat ook het mbo last zal krijgen van krimp. Voor de vakinstellingen is deze nog redelijk beperkt, maar voor de roc's zal het aantal studenten de komende tien jaar naar verwachting met zo'n 15 procent teruglopen. De kleinere roc's volgen hierbij naar verwachting vrijwel volledig de trend van de sector mbo als geheel. Dat betekent ook dat de inkomsten met een soortgelijke omvang af zullen nemen. De roc's hebben weinig mogelijkheden om gebruik te maken van andere inkomstenbronnen. De rijksbijdrage bedraagt zo'n 90 procent van de totale inkomsten van een instelling in de mbo-sector. Op basis van een totaal aan baten van 834,5 miljoen euro voor de kleine roc's in 2018, betekent dit dat deze 15 instellingen in 2029 ruim 110 miljoen euro minder aan inkomsten zullen ontvangen.

Ontwikkeling lasten

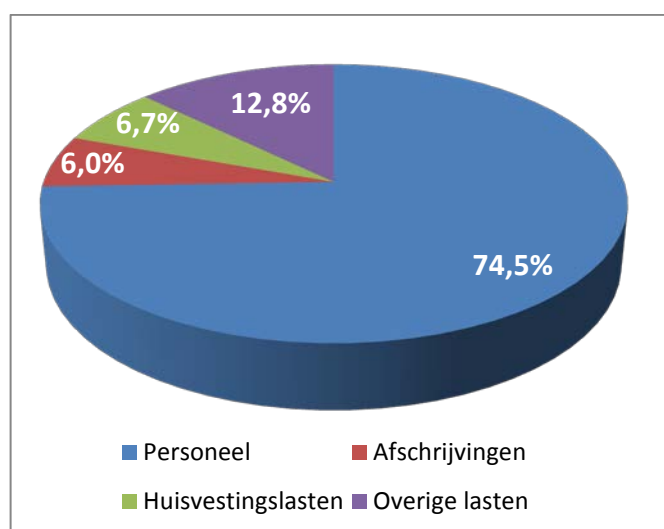
Het overgrote deel van de lasten van een onderwijsinstelling bestaat uit personeel. In het mbo bedragen de personeelslasten in 2018 het overgrote deel (75 procent) van de totale lasten. Bij de vakinstellingen is dit procentueel iets minder (68 procent), omdat deze instellingen vaak extra hoge lasten hebben voor bijvoorbeeld materialen en machines. Een tweede belangrijke component in de lasten is de huisvesting. Hier speelt aan de ene kant de absolute hoogte van de lasten mee. Maar aan de andere kant zijn het vaak ook de details in de contracten van de langlopende financieringsvoorwaarden en constructies die risico's kunnen opleveren.

De grootste uitdaging voor voornamelijk de kleinere roc's is het personeelsbestand op tijd af te stemmen op de naar verwachting door krimp teruglopende studentaantallen. De referentieramingen geven aan dat de studentaantallen in de komende tien jaar met zo'n 15 procent terug zullen lopen. Dat zal dus ook een ruwweg 15 procent lagere rijksbijdrage opleveren. Een deel van deze vermindering van het personeelsbestand kan misschien gevonden worden in het samenvallen van de gewenste reductie met de toekomstige uitstroom van gepensioneerden. Maar naar verwachting zal dit juist bij de kleinere roc's frictieverschillen opleveren. Het zal immers in de praktijk vaak niet zo zijn dat exact het personeel dat overtollig wordt ook het personeel is dat op dat moment met pensioen gaat. De verwachting is ook dat het steeds moeilijker, en dus duurder, wordt om gespecialiseerd personeel te werven en te houden. De eerste effecten daarvan in het onderwijs zijn al duidelijk merkbaar.

Voor een gezonde bedrijfsvoering is het belangrijk dat de instelling de lasten op tijd op de juiste manier afstemt op de baten. Door de t-2 bekostiging hebben instellingen twee jaar speling om de lasten op de inkomsten af te stemmen. Vooral voor de kleinere roc's die een heel breed aanbod aan opleidingen met soms weinig studenten per opleiding verzorgen, zal het moeilijk worden om alle huidige opleidingen in de lucht te houden. Dit betekent dat de instelling keuzes moet maken en, ofwel moet snijden in het aantal opleidingen, of moet zoeken naar mogelijkheden van regionale samenwerking. Door samenwerking of uitruil van opleidingen kan het totale aanbod gesaneerd worden, waardoor de kosten gedrukt kunnen worden om weer in lijn te komen met de lagere inkomsten.

Personeel

Zoals eerder aangegeven is het personeel niet alleen het voornaamste instrument van de instelling, maar ook de grootste uitgavenpost. Voor een gemiddelde mbo-instelling bedragen de personeelslasten bijna 75 procent van de totale lasten.

Figuur 10 Samenstelling lasten mbo (Bron: Jaarverslagen 2018)

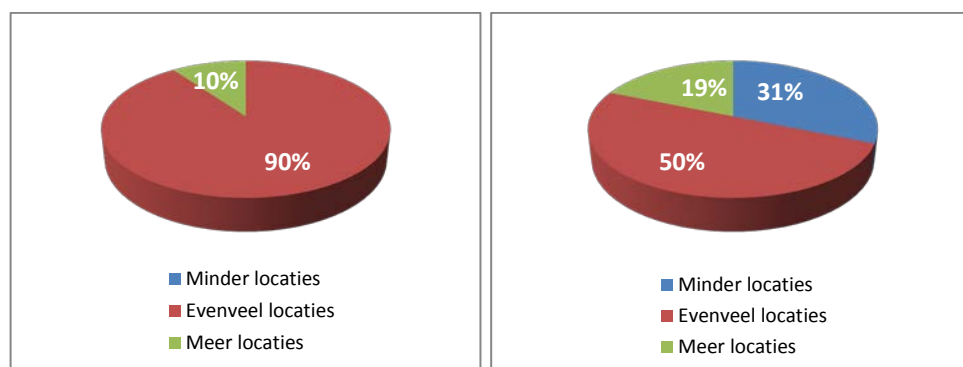
Om flexibel om te kunnen gaan met verandering in het aantal studenten hebben de instellingen een deel van hun personeel aangesteld met flexibele contracten. Hieronder vallen onder andere tijdelijke aanstellingen, payrollconstructies, detachering en externe inhuur. Gemiddeld ligt het aantal vaste contracten op ongeveer 80 procent en het aantal flexibele contracten op 20 procent. Er is hierbij vrij weinig verschil tussen vakinstellingen (82 procent / 18 procent) en kleinere roc's (79 procent / 21 procent).

Zowel de vakinstellingen als de kleinere roc's geven in dit onderzoek aan dat zij voor de ontwikkeling van het aantal personeelsleden een prognose kunnen maken van ongeveer vijf jaar vooruit. Opvallend daarbij is dat de vakinstellingen in meerderheid aangeven dat zij op basis van de studentprognoses verwachten iets meer personeel nodig te hebben op de middellange termijn (3 tot en met 5 jaar). De meerderheid van de kleinere roc's geven juist aan dat ze verwachten op deze termijn iets minder personeel nodig te hebben. Hierbij liggen de verwachtingen voor onderwijsgevend personeel (OP) en onderwijsondersteunend personeel (OOP) vrijwel gelijk.

Voor alle betrokken instellingen is ook een vergelijking gemaakt van het aantal te verwachten studenten volgens de referentieraming van OCW, en het aantal studenten dat de instellingen zelf voorspellen in de continuïteitsparagrafen van hun jaarverslagen. Hierbij valt op dat het beeld van de prognoses in de jaarverslagen steeds positiever is dan de prognoses die OCW maakt in de referentieramingen. De instellingen baseren ook hun begroting en personeel op hun eigen prognoses. Het risico hierbij is dat dit beeld te optimistisch is en de instelling op termijn lagere inkomsten en hogere uitgaven heeft dan gebudgetteerd. Instellingen in het mbo baseren zich hierbij vaak op de meest recente inschrijvingsgegevens en minder op de langetermijnvoorspellingen uit de referentieramingen. Hierdoor bestaat het risico dat een trendbreuk, zoals zichtbaar in figuur 4, niet op tijd in de begroting meegenomen wordt.

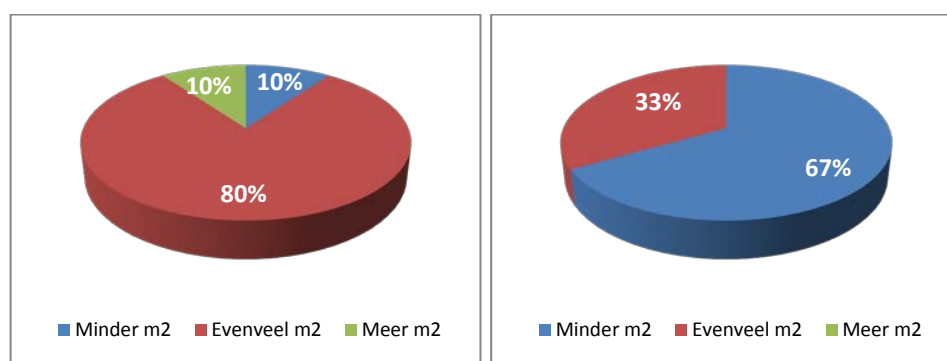
Huisvesting en investeringen

Voor dit onderzoek hebben wij alle 25 instellingen een vragenlijst gestuurd, waarin ook een aantal vragen over hun plannen als het gaat om huisvesting. Eén van deze vragen ging over het aantal locaties waarop zij in de middellange toekomst verwachten les te geven, gebaseerd op de ontwikkeling van het aantal studenten.

Figuur 11 Verwachting aantal leslocaties op middellange termijn (links vakinstellingen, rechts roc's.
Bron: Vragenlijst)

In figuur 11 is duidelijk te zien dat de vakinstellingen in overgrote meerderheid verwachten dat het aantal locaties gelijk blijft. Dat is op zich ook vrij logisch omdat de meeste vakinstellingen slechts over één leslocatie beschikken. Opvallend is wel dat bij de kleinere roc's ongeveer een derde de verwachting uitsprak dat zij in de toekomst over minder leslocaties zullen beschikken. Tegelijkertijd gaf ongeveer een op de vijf aan juist meer leslocaties te voorzien. In de toelichting op de antwoorden werd hier geen duidelijke reden voor gegeven. Eén instelling gaf aan dat zij verwachten meer op locatie bij verschillende bedrijven te gaan werken.

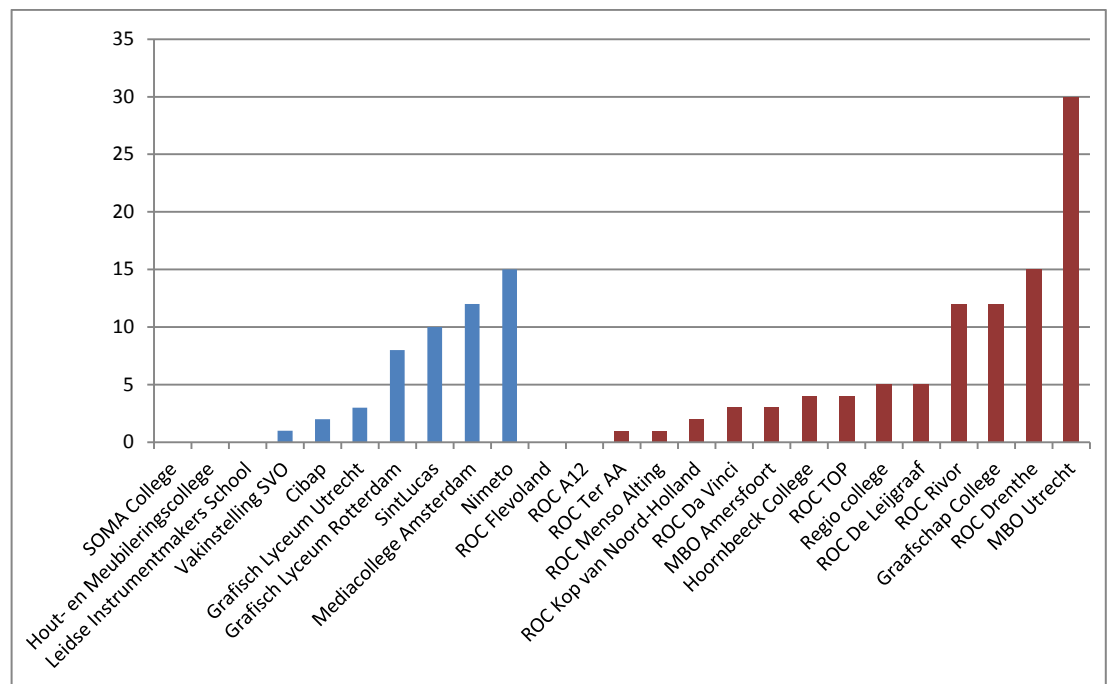

Figuur 12 Verwachting aantal m2 op middellange termijn (links vakinstellingen, rechts roc's.
Bron: Vragenlijst)

Een andere vraag ging over de inschatting van het aantal vierkante meter dat de instellingen op termijn denken te hebben. Hierop gaf 80 procent van de vakinstellingen aan te verwachten op termijn hetzelfde aantal vierkante meters in bezit te hebben. Ook hier speelt weer sterk mee dat vakinstellingen meestal over slechts één locatie beschikken en het bijna onmogelijk is een deel van die locatie af te stoten, als zij dit al zouden willen. Opvallend bij de kleinere roc's is, dat twee derde aangeeft over een jaar of vijf over minder vierkante meters te beschikken. Een derde geeft aan gelijk te blijven. Geen enkel kleiner roc denkt meer vierkante meters nodig te hebben.

Instellingen geven in principe in de continuïteitsparagraaf van het jaarverslag aan welke investeringen in huisvesting zij de komende jaren gepland hebben. De minimale tijdshorizon

hierbij is 3 jaar en bij grote (majeure) investeringen bedraagt de tijdshorizon 5 jaar. In de vragenlijst was ook de vraag opgenomen welk bedrag zij als investering in huisvesting gebudgetteerd hebben voor de periode 2019 tot en met 2023. In figuur 13 zijn de antwoorden op deze vraag weergegeven. Hierbij is verder geen onderscheid gemaakt tussen nieuwbouw, herbouw of renovatie. Maar gezien de eerdere antwoorden waarbij vrijwel alle instellingen aangaven dat zij in ieder geval niet meer vierkante meters nodig denken te hebben, kunnen we vaststellen dat het bij de investeringen om herbouw of renovatie gaat.

Figuur 13 Geplande investeringen in huisvesting tot en met 2023 (Bron: Vragenlijst)

De instellingen geven aan dat zij de komende 5 jaar in totaal een bedrag van 148 miljoen euro willen investeren in huisvesting. Voor de kleinere roc's bedraagt de geplande investering in totaal 97 miljoen euro en voor de vakinstellingen gaat het om 51 miljoen euro. Van deze 51 miljoen euro bij de vakinstellingen wordt zo'n 90 procent besteed door 4 grafische en media vakinstellingen. Samenwerking tussen de instellingen zou kunnen leiden tot een hogere bezettingsgraad van de huisvesting.

4.4 Conclusie over de financiële positie

In dit hoofdstuk hebben we een beschrijving gegeven van de financiële positie van de onderzochte instellingen. Hierbij zijn de financiële kengetallen behandeld en de posten personeel en huisvesting. Er is gekeken naar de ontwikkeling in de voorgaande jaren en naar de verwachtingen voor de toekomst.

Op basis van de analyse kan gesteld worden dat het merendeel van de vakinstellingen en kleinere roc's op dit moment een gezonde financiële positie heeft. De reserves, zowel in liquiditeit als solvabiliteit, zijn voldoende en liggen iets hoger dan bij de sector mbo in zijn geheel. Daarbij hebben de vakinstellingen in het algemeen net iets hogere reserves dan de kleinere roc's. De prognoses van de instellingen over de toekomstige studentaantallen zijn vaak wel aan de optimistische kant.

Voor de toekomst geldt dat de instellingen vanaf 2020 te maken zullen krijgen met krimp. Bij de vakinstellingen is de krimp veel minder sterk⁹ en het effect wordt over het algemeen beperkt door de landelijke oriëntatie. Soms komt het doordat de instelling toch al meer aanmeldingen heeft dan plaatsingsmogelijkheden.

Bij de kleinere roc's is de verwachte krimp sterker¹⁰ en wordt het effect juist versterkt door het grote aantal opleidingen dat zij aanbieden. Hierdoor zal het voor een aantal instellingen naar verwachting moeilijk worden om alle huidige opleidingen aan te blijven bieden. Een aantal opleidingen kan wat betreft het aantal ingeschreven studenten onder een kritieke grens komen. Voor de instelling is het dan niet langer mogelijk alle huidige opleidingen aan te blijven bieden en tegelijkertijd een financieel gezonde bedrijfsvoering te blijven aanhouden. Een aantal kleinere roc's voert al voorzichtig verkenningen uit naar samenwerkingsmogelijkheden om kosten te reduceren. De ene instelling kijkt hierbij naar andere kleinere roc's, terwijl andere instellingen juist naar grotere roc's kijken of naar instellingen in het voortgezet onderwijs.

Door de krimp is er minder behoefte aan vierkante meters lesruimte. Toch plannen de 25 onderzochte instellingen samen de komende 5 jaar zo'n 150 miljoen euro aan huisvesting uit te geven. Dit gaat voornamelijk om renovatie.

In hoofdstuk 6 worden alle conclusies nog een keer besproken en geven wij aanbevelingen voor oplossingsrichtingen.

⁹ Ongeveer 5 procent in de komende 10 jaar.

¹⁰ Ongeveer 15 procent in de komende 10 jaar.

5 Effecten op kwaliteit van het onderwijs

5.1 Inleiding

In de voorgaande hoofdstukken hebben we beschreven hoe het staat met de financiële positie van kleine mbo-instellingen en vakinstellingen, en welke mogelijke financiële risico's er zijn. In dit hoofdstuk gaan we in op de onderwijskwaliteit van kleine instellingen en vakinstellingen. Zijn er verschillen in kwaliteit tussen de kleine roc's en de vakinstellingen? Welke effecten zien wij op de onderwijskwaliteit en welke risico's signaleren wij als het gaat om de onderwijskwaliteit? Hierbij leggen we een verbinding –voor zover mogelijk - tussen de onderwijskwaliteit en de financiële positie van de kleine mbo-instellingen en vakinstellingen.

In paragraaf 5.2 staat beschreven welke inspectieoordelen de instellingen hebben gekregen wat betreft de kwaliteitszorg. Ook beschrijven we de kwaliteit van de instellingen aan de hand van de volgende kengetallen: de onderwijsresultaten en de cijfers over voortijdig schoolverlaters (vsv-cijfers). In paragraaf 5.3 gaan we vervolgens dieper in op de effecten van de financiële positie van de instellingen op de kwaliteit van het onderwijs. We bespreken hier de effecten op de groepsgrootte, de vorming van combinatiegroepen, de samenstelling van het personeelsbestand en de samenwerking met andere partijen zoals het bedrijfsleven en andere onderwijsinstellingen. In paragraaf 5.4 geven we een aantal conclusies en de risico's die wij signaleren.

5.2 Kwaliteit van het onderwijs: inspectieoordelen, onderwijsresultaten en vsv

Oordelen bij vierjaarlijks onderzoek

In het vierjaarlijks onderzoek doet de inspectie onderzoek op het niveau van het bestuur en beoordeelt daarbij de kwaliteitszorg en het financieel beheer. Daarnaast vindt onderzoek plaats op een beperkt aantal opleidingen. We hebben gekeken welke oordelen op bestuursniveau de afgelopen drie jaar zijn gegeven bij de instellingen in dit thema-onderzoek.

Van de vijftien onderzochte kleinere roc's hebben er twee een onvoldoende beoordeling op kwaliteitszorg gekregen. Van de tien vakinstellingen zijn er ook twee met een onvoldoende beoordeling voor kwaliteitszorg. Dat geeft aan dat er geen grote verschillen zijn wat betreft de kwaliteitszorg bij vakinstellingen en bij kleinere roc's. Daarnaast loopt de verhouding tussen instellingen met voldoende en onvoldoende kwaliteitszorg helemaal in lijn met de beoordelingen bij de overige (grotere) mbo-instellingen. Overigens zien wij dat de vier onvoldoende beoordeelde instellingen inmiddels verbeteringsstappen hebben gezet, waarvan de effecten ook zichtbaar zijn.

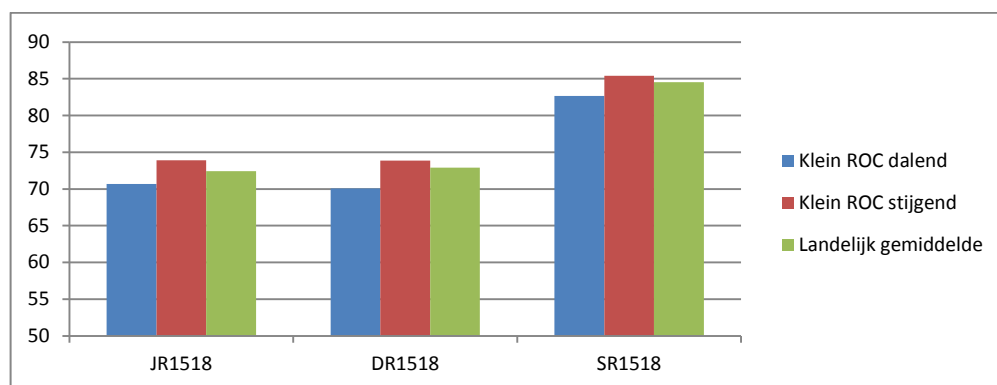
Onderwijsresultaten

De onderwijsresultaten meten we af aan het studiesucces. Deze beoordelen we aan de hand van drie indicatoren: jaarresultaat, diplomaresultaat en startersresultaat. Het jaarresultaat over een schooljaar drukt het percentage gediplomeerde studenten uit van een cursusjaar tegenover alle instellingsverlaters en gediplomeerde doorstromers. Het diplomaresultaat geeft het percentage gediplomeerde instellingsverlaters weer tegenover alle instellingsverlaters in een cursusjaar. Eerder behaalde diploma's tellen hierbij ook mee. We beoordelen het jaar- en diplomaresultaat over drie jaar gemiddeld, zodat er minder schommelingen optreden. Het startersresultaat geeft tenslotte het aandeel weer van de nieuwe instromers in de instelling dat een jaar later nog studeert bij de eigen instelling, of is uitgestroomd met een diploma behaald in het eerste jaar op de instelling.

Het studiesucces is een belangrijke indicator voor de kwaliteit van het onderwijs: hoe beter een instelling erin slaagt studenten tot een diploma te brengen en ze na het eerste jaar vast te houden op de opleiding, hoe beter zij haar taak waarmaakt. Wij hebben daarom bij dit

onderzoek gekeken naar het studiesucces bij de kleinere roc's en bij de vakinstellingen. Hoe staat het ervoor en zijn er verschillen tussen de roc's en vakinstellingen?

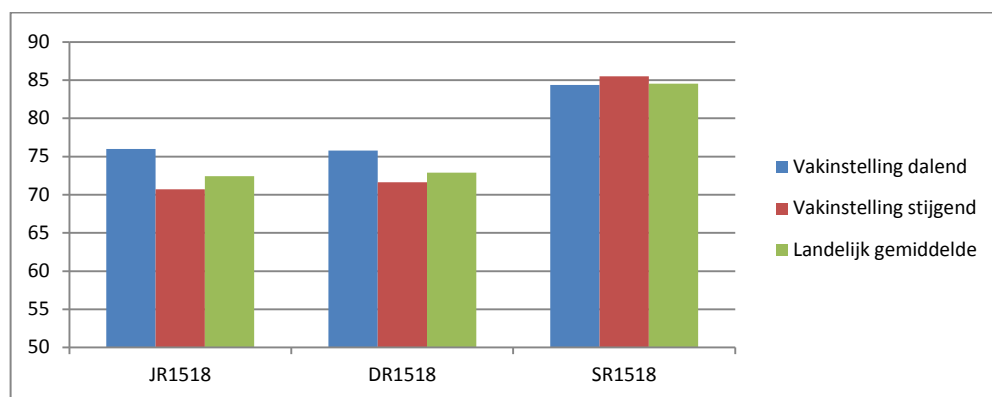
Onderstaande grafiek geeft aan hoe het ervoor staat met het studiesucces bij de kleinere roc's.

Figuur 14 Onderwijsresultaten kleinere roc's 2015-2018 (Bron: DUO)

Uit figuur 14 blijkt dat er maar zeer geringe verschillen zijn tussen de onderwijsresultaten bij kleinere roc's die stijgen in studentenaantallen en de kleinere roc's die dalen in studentenaantallen. Ook verschillen de onderwijsresultaten van kleinere roc's nauwelijks van de landelijke gemiddelden.

Bij vakinstellingen zien wij een soortgelijk beeld, zie onderstaande grafiek.

Figuur 15 Onderwijsresultaten vakinstellingen 2015-2018 (Bron: DUO)

Ook hier geldt dat de verschillen tussen instellingen die een toename of krimp in studentenaantallen hebben en de verschillen tussen vakinstellingen en overige mbo-instellingen heel gering zijn.

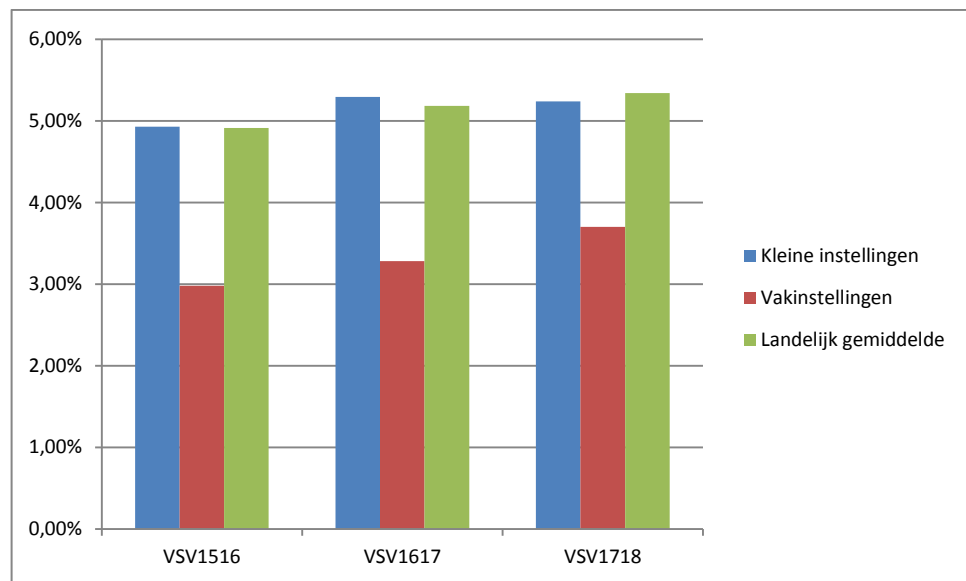
We hebben ook gekeken of een uitsplitsing naar onderwijsniveaus wél significante verschillen oplevert. Maar ook dit is niet het geval. Zowel voor niveau 2, niveau 3 als niveau 4 zijn er nauwelijks verschillen in studiesucces tussen instellingen die toename of krimp in studentenaantallen hebben en tussen vakinstellingen en overige mbo-instellingen. De uitsplitsing naar niveaus levert dus geen ander beeld op dan we ook bij figuur 14 vaststelden.

Deze uitkomsten wijzen er dus op dat er wat betreft studiesucces hooguit heel kleine verschillen zijn tussen instellingen die groeien en instellingen die krimpen. En dat de

verschillen tussen instellingen (wat betreft krimp-groei en ook wat betreft vakinstellingen-roc's) er wat betreft onderwijsresultaten niet toe doen.

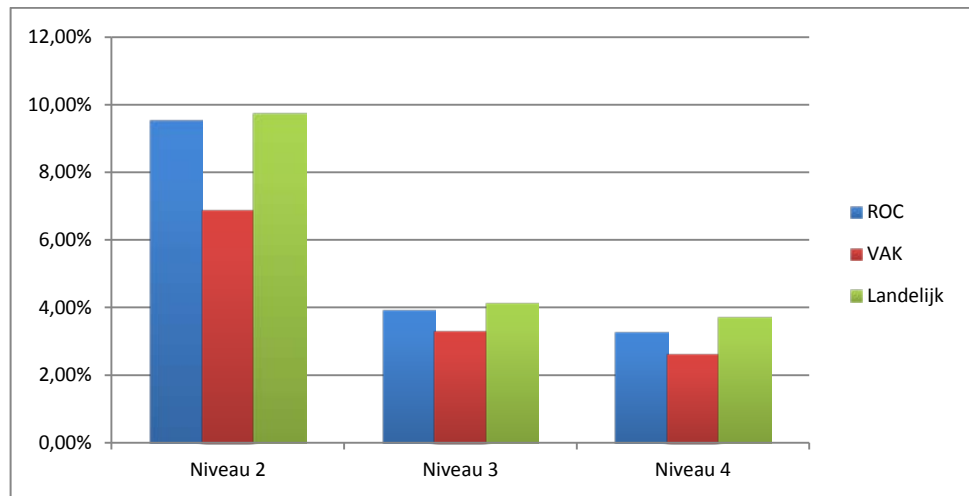
Voortijdig schoolverlaten

Vsv'ers zijn jongeren van 12 tot 23 jaar die zonder startkwalificatie het onderwijs verlaten. Onderstaande grafiek geeft de percentages voortijdige schoolverlaters weer bij kleinere mbo-instellingen en bij vakinstellingen. Het vsv-percentage staat voor het aantal vsv'ers als percentage van het aantal onderwijsdeelnemers die aan het begin van het schooljaar ingeschreven staan.

Figuur 16 vsv-percentages 2015-2018 (Bron: DUO)

De figuur 16 laat zien dat er een duidelijk verschil is tussen voortijdig schoolverlaters bij vakinstellingen en bij kleinere roc-instellingen. De vakinstellingen blijken aanzienlijk minder vsv'ers te hebben dan de kleinere roc's en dan het landelijk gemiddelde. De vakinstellingen scoren gemiddeld gezien een stuk beter dan het landelijk gemiddelde, met een vsv-percentage van 2,88 procent in 2017/2018 tegenover het landelijk gemiddelde van 5,34 procent. De kleinere roc's zitten ongeveer op het landelijk niveau. We hebben de vsv-gegevens vervolgens verder uitgesplitst naar opleidingsniveau. In figuur 17 wordt weergegeven welk beeld dit oplevert.

Figuur 17 vsv-percentages 2015-2018, naar opleidingsniveau (Bron: DUO)

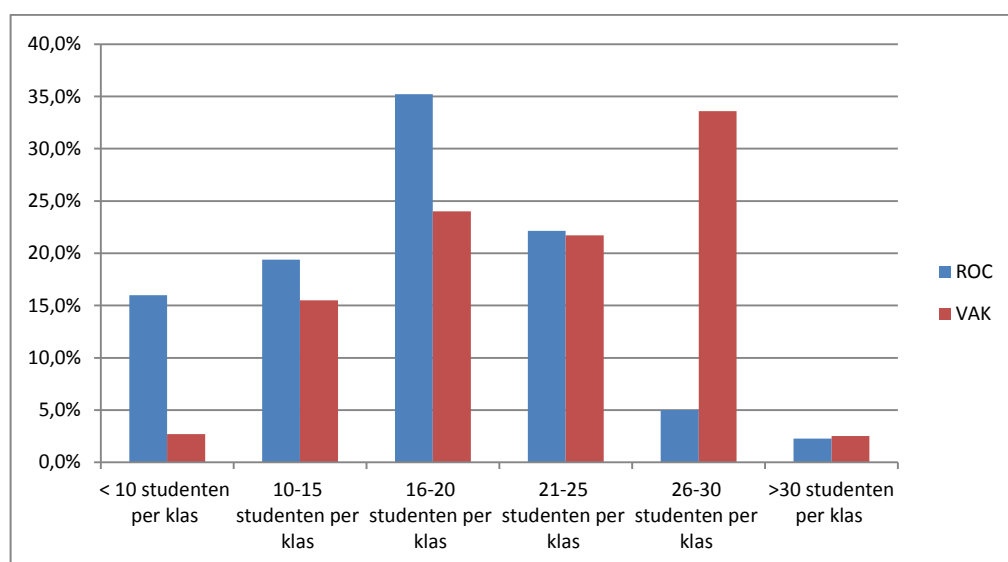
We zien nu dat de vsv-percentages vooral hoog zijn bij de niveau-2-opleidingen. Ook zien we dat de landelijke vsv-percentages voor zowel niveau 2 als niveau 3 en niveau 4 hoger liggen dan de percentages bij de kleinere roc's en bij de vakinstellingen. Ook zien we dat de vakinstellingen op alle niveaus de laagste vsv-percentages hebben, en dat zij zeker bij de niveau-2-opleidingen met 6,88 procent fors lager liggen dan die van de kleinere roc's (9,54 procent) en de landelijke percentages (9,76 procent). Bij de niveau-3- en niveau-4-opleidingen zijn de verschillen tussen vakinstellingen, kleinere roc's en het landelijk gemiddelde veel kleiner. Een verklaring voor de grote verschillen bij niveau 2 kan zijn dat de vakinstellingen vooral niveau-3- en niveau-4-opleidingen aanbieden, en minder niveau-2-opleidingen dan de kleinere roc's en de overige mbo-instellingen. Een andere mogelijke verklaring kan ook zijn dat studenten gericht een keuze maken voor een vakinstelling en dat de intake scherper is.

5.3 Overige effecten op kwaliteit van het onderwijs

In de vorige paragraaf hebben we aangegeven hoe het staat met de onderwijsresultaten en voortijdige schoolverlaters op (krimpende en stijgende) kleinere mbo-instellingen en vakinstellingen. In deze paragraaf gaan we verder in op een aantal andere elementen van de kwaliteit van het onderwijs op vakinstellingen en kleinere mbo-instellingen. Wij hebben in de vragenlijsten een aantal vragen opgenomen die te maken hebben met de kwaliteit van het onderwijs, zoals: de groepsgrootte, de groepssamenstelling, ontwikkelingen in het personeelsbestand en samenwerking met regio en bedrijfsleven. Deze vragen hebben wij in de bestuursgesprekken van verdere verdieping en inkleuring laten voorzien. Hieronder volgt een weergave van onze bevindingen.

Groepsgrootte

In onderstaande grafiek wordt de verdeling van de groepsgroottes binnen de instellingen aangegeven, uitgesplitst naar kleinere roc's en vakinstellingen.

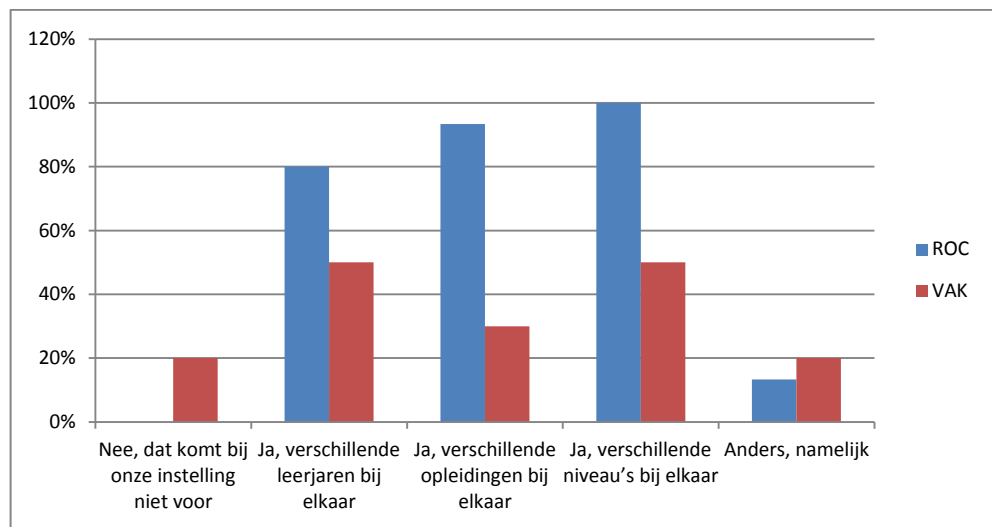

Figuur 18 Verdeling groepsgrootte kleinere roc's en vakinstellingen (Bron: Vragenlijst)

Uit figuur 18 blijkt dat bij de kleinere roc's 16 tot 20 studenten per klas de meest voorkomende groepsgrootte is. Bij de vakinstellingen zijn de groepen groter: bij hen is de meest voorkomende groepsgrootte 26 tot 30 studenten per klas. Heel kleine klassen komen duidelijk meer voor bij de kleinere roc's dan bij de vakinstellingen. Uit de vragenlijst en in de gesprekken kwam hiervoor een mogelijke verklaring naar voren: roc's houden soms vanuit concurrentieoverwegingen of vanuit afspraken met andere roc's kleine opleidingen in stand, om zo een gewaarborgd aanbod in de regio vast te houden. Vakinstellingen maken vooral op landelijk niveau met de branches afspraken over het aanbod en hebben door hun specifieke vakopleidingen minder te maken met concurrentie. Heel grote klassen, met meer dan 30 studenten, komen zowel bij de vakinstellingen als bij de kleinere roc's nauwelijks voor.

Combinaties van groepen

Wij hebben aan de instellingen gevraagd of zij combinaties van groepen maken, om voor hen specifieke redenen. In onderstaande grafiek wordt dit schematisch weergegeven. De instellingen konden op deze vraag meerdere antwoorden geven.

Figuur 19 Combinaties van groepen (Bron: Vragenlijst)

Uit figuur 19 wordt duidelijk dat alle onderzochte kleinere roc's en het ruime merendeel van de vakinstellingen, combinaties van groepen hebben. Dit betreft zowel het bij elkaar plaatsen door leerjaren en opleidingen heen, als het bijeenzetten van verschillende niveaus. De roc's doen dit duidelijk wel meer dan de vakinstellingen, zeker als het gaat om het combineren van verschillende opleidingen. Als andere mogelijkheid is onder meer genoemd: het samenvoegen van groepen als het programma zich hiervoor leent. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn bij de generieke vakken, of bij de keuzedelen.

De keuze om groepen bij elkaar te plaatsen, wordt ingegeven vanuit verschillende redenen, zo bleek uit de vragenlijst en de gesprekken. Bij de roc's gaat het vooral om financiële en organisatorische redenen. Als groepen te klein zijn trekken ze namelijk een te grote wissel op de uitvoeringskosten van het onderwijs. Maar ook als de financiële en organisatorische redenen voorop staan, zoekt men naar zinnige combinaties vanuit inhoudelijke kwaliteitsargumenten. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn als het kwalificatiedossier van verschillende Centraal Register Beroepsopleidingen (crebo's) overlappingen heeft en combinaties van studenten kunnen leiden tot een bredere kijk op de verschillende beroepen binnen een domein/sector. Naast de financiële en organisatorische redenen kunnen ook andere –grotendeels door onderwijsinhoudelijke argumenten ingegeven – overwegingen een rol spelen, zo gaven zowel de vakinstellingen als de kleinere roc's aan. Bijvoorbeeld: men wil studenten leren samenwerken in multidisciplinaire teams, omdat men samenwerking binnen leeromgevingen nastreeft, of omdat een modulaire aanpak extra goed werkt als studenten van de initiële opleidingen en werkenden met elkaar worden vermengd.

De meerwaarde die combinatieklassen hebben op de kwaliteit van het onderwijs ziet men als wisselend. Het algemene oordeel is, dat als combineren in de eerste plaats vanuit onderwijskundig oogpunt plaatsvindt, het de kwaliteit kan verhogen. Het hangt wel af van de mate waarin de combiklassen aan elkaar verwant zijn: studenten moeten de meerwaarde kunnen ervaren. Ook de grootte van de combinatieklas is belangrijk. Juist met meerdere niveaus en opleidingen is een (te) grote groep moeilijk te vangen. Een belangrijk risico ziet men wel: een combinatieklas vraagt meer van de pedagogische en didactische kwaliteiten van een docent dan een eenduidige groep. Dit is een hele uitdaging voor docenten. Zeker gezien de tekorten die er nu al zijn en de tekorten voor de middellange en lange termijn, kan dit een knelpunt zijn voor de kwaliteit.

Innovatie

Zowel de kleinere roc-instellingen als de vakinstellingen zien zichzelf als enigszins tot behoorlijk innovatief. Maar bij de roc's spelen de financiële mogelijkheden en de schaalgrootte wel een rol in de mate waarin ze echt innovatief kunnen zijn, zo blijkt uit onze vragenlijsten. De kritieke massa (het aantal fte's per vakgebied) kan bijvoorbeeld te klein zijn om de innovaties echt vorm te geven. Om hier enigszins uit te komen biedt samenwerking met andere instellingen en onderwijssectoren enige uitkomst.

Bij de vakinstellingen spelen de financiële mogelijkheden en de schaalgrootte bij innovatie veel minder een rol. De vakinstellingen typeren zichzelf als behoorlijk innovatief tot zelfs zeer innovatief, en ervaren weinig belemmeringen bij het realiseren van hun vernieuwende karakter. Een mogelijke verklaring voor dit verschil is dat vakinstellingen innovatie meer als hun directe missie zien. Dit wordt ingegeven door de directe contacten met het beroepenveld en versterkt doordat veel docenten op vakinstellingen voor een deel ook werkzaam zijn in een bedrijf.

Personele ontwikkelingen

Welke invloed hebben de studentenaantallen en de financiën op het personeelsbestand? De ontwikkeling van de formatie voor onderwijsgevend personeel loopt voor het grootste deel gelijk met die van de studentenaantallen. Zolang er geen sprake is van grote krimp of grote groei verwachten de instellingen ook geen grote veranderingen in hun personeelsbestand. Uit de vragenlijsten die we hebben afgenomen bij de instellingen blijkt, dat de vakinstellingen verwachten dat ze op de middellange en lange termijn ongeveer gelijk blijven wat betreft studenten. De kleinere mbo-instellingen verwachten dat ze of gelijk blijven, of iets zullen krimpen (maximaal 5 procent). Wel geeft een aantal instellingen aan dat de krapte op de docentenarbeidsmarkt soms dwingen tot creatieve oplossingen. Men noemt in dit kader onder meer: meer deeltijd docenten, meer zij-instroom en meer 'personeel niet in loondienst' zoals gastdocenten. Deze flexibilisering van het personeelsbestand speelt ook nu al: gemiddeld heeft zo'n 20 procent van het personeel van zowel de roc's als de vakinstellingen een flexibel contract. Het percentage docenten zonder bekwaamheidsverklaring is bij de vakinstellingen en de kleinere roc's ruim 4 procent. Deze docenten volgen – aldus de antwoorden in de vragenlijsten – allemaal een opleiding voor het pedagogisch-didactisch getuigschrift of een lerarenopleiding. Naast de krapte op de docentenarbeidsmarkt zal ook de onderwijsvernieuwing (met nieuwe onderwijsconcepten, meer vormen van hybride onderwijs) en een grotere rol voor digitalisering van het onderwijs) invloed kunnen hebben op het personeelsbestand, zo verwachten de instellingen.

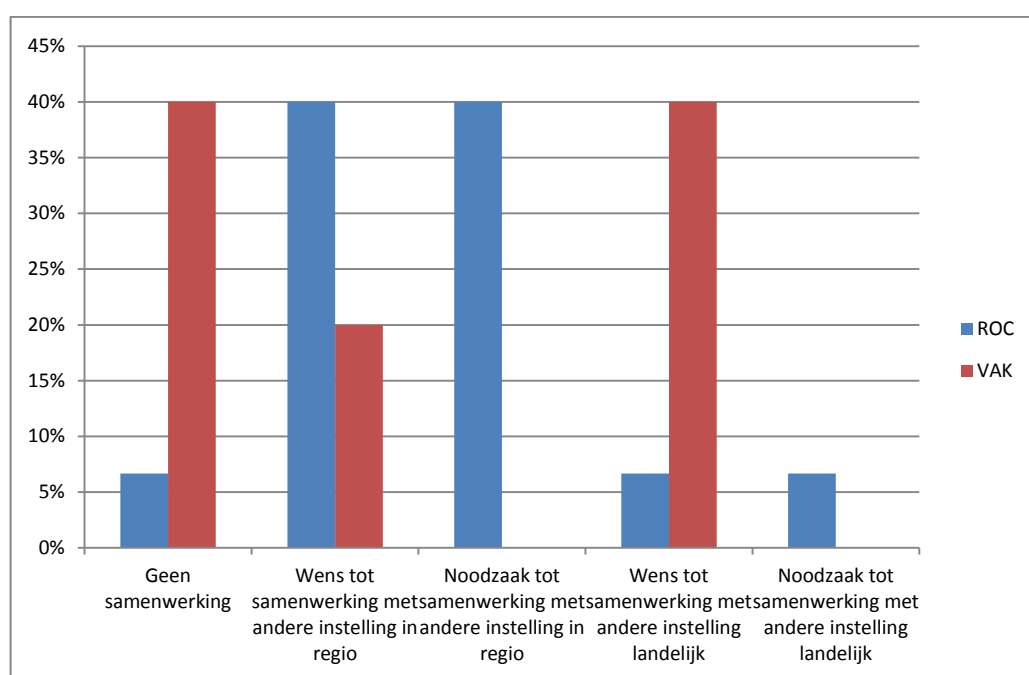
Bij de formatie voor het leidinggevend personeel zijn op dit moment wel verschuivingen zichtbaar bij de kleinere roc's. Het merendeel van de onderzochte kleinere roc's geeft aan dat zij ook nu al minder (-2 tot -5 procent) of aanzienlijk minder (-5 procent of minder) leidinggevend personeel hebben dan voorheen. Veel roc's hebben een beweging in gang gezet waarbij de opleidingsteams meer eigen verantwoordelijkheid en ondernemerschap dragen en er minder directeuren en coördinatoren zijn. Dit doet men vooral vanuit het idee dat dit de slagvaardigheid en het eigenaarschap van teams kan vergroten. Bij de vakinstellingen is deze beweging niet aan de orde: de vakinstellingen verwachten dat het aantal managementfuncties ook op middellange termijn ongeveer gelijk zal blijven. Dat kan er mee te maken hebben dat zij door hun beperkte omvang minder van zulke functies hebben.

De formatie voor het onderwijsondersteunend personeel blijft bij ongeveer de helft van de onderzochte roc's ongeveer gelijk. De andere instellingen verwachten een lichte tot aanzienlijke daling van de formatie. In de gesprekken met instellingen kwam naar voren dat dit wel een risico kan opleveren omdat, zo zeggen de instellingen, de regelgeving en de kwaliteitsafspraken die de overheid met de instellingen maakt veel overhead vragen. De

instellingen geven aan dat dit kan leiden tot aparte, externe inhuur van personeel of tot noodzakelijke samenwerking. Bij de vakinstellingen speelt dit minder: zij verwachten dat de OOP-formatie ongeveer gelijk zal blijven, of zelfs iets zal stijgen. Maar ook zij wijzen erop dat zij minder stafmedewerkers hebben dan grotere instellingen, terwijl zij wel eenzelfde papierlast hebben.

Samenwerking

In onderstaande grafiek wordt weergegeven of instellingen op de middellange termijn een wens of noodzaak voelen voor samenwerking met andere instellingen.

Figuur 20 Samenwerking met andere instellingen op de middellange termijn (Bron: Vragenlijst)

In figuur 20 is weergegeven dat de kleinere roc's en de vakinstellingen zich wat samenwerking met andere instellingen betreft in verschillende werelden bevinden. De vakinstellingen voelen veel minder de behoefte of de noodzaak om regionaal samen te werken dan de roc's. Zij streven wel naar samenwerking met andere landelijke instellingen. Een klein deel van de vakinstellingen ziet deze landelijke samenwerking ook als noodzakelijk. Bij de kleinere roc's speelt niet alleen de wens, maar ook de noodzaak om regionaal samen te werken een belangrijke rol. Deze verschillen zijn te verklaren vanuit het verschillende karakter van beide typen instellingen. De roc's opereren regionaal, hebben te maken met regionale afspraken, en zijn daardoor voor een deel aangewezen op samenwerking. Bij de vakinstellingen is dit niet het geval: zij zijn niet zo gericht op de regio, maar op het unieke van hun opleidingen en zij kennen vaak een landelijk, of in elk geval regio-overstijgend voedingsgebied.

Op de lange termijn verwacht het merendeel van de onderzochte kleinere roc's dat de samenwerking met andere roc's versterkt wordt. Een enkele roc verwacht dat zij gaat fuseren, zo blijkt uit de vragenlijsten en de gesprekken. Deze verwachting komt voort uit de overweging dat zij zorg moeten en willen dragen voor een gewaarborgd aanbod in de regio. Dit betekent: meer afstemming over opleidingen, meer gebruik van elkaars faciliteiten en misschien een krachtenbundeling om ondersteunende diensten en staf- en beleidsfuncties bij elkaar te

brenge. Daar staat tegenover dat de vakinstellingen voor de lange termijn verwachten dat zij hun zelfstandige positie als landelijke vakschool niet zullen verliezen. Wel zien zij mogelijkheden om binnen het vakgebied waar zij voor opleiden te komen tot specifieke samenwerkingskolommen, bijvoorbeeld om een associate degree vorm te geven, of tot een beroepskolom vmbo-mbo te komen.

Overigens worden vakinstellingen ook door roc's beconcurrerd. Vooral bij de creatieve opleidingen hebben roc's de afgelopen jaren een fors aantal nieuwe opleidingen opgezet. Deze opleidingen bieden niet altijd een goed arbeidsmarktperspectief. Het CMMBO^{1 1} heeft in 2018 op verzoek van de minister van OCW bij 24 mbo-opleidingen een thematische doorlichting^{1 2} uitgevoerd naar dit arbeidsmarktperspectief en de doelmatigheid van deze opleidingen, die zich voornamelijk richten op het opleiden van beginnend beroepsbeoefenaren voor de creatieve industrie.

De conclusies van dit onderzoek luiden dat instellingen te weinig doen om het opleidingsaanbod goed te laten aansluiten op de vraag op de arbeidsmarkt. Het aantal studenten bij de vakinstellingen is redelijk constant gebleven. De groei zat vooral bij roc's die daarbij ook studenten werven in het verzorgingsgebied van de vakinstellingen. De zelfregulering, zoals die is bedoeld in de Wet macrodoelmatigheid, is tot nu toe nog nauwelijks van de grond gekomen en komt nu pas op gang. De Wet macrodoelmatigheid geeft scholen de opdracht ervoor te zorgen dat hun opleidingsaanbod aansluit op de vraag op de arbeidsmarkt. Als de instellingen zelf niet voor zorgen voor deze aansluiting, kan de minister in het uiterste geval een instelling het recht ontnemen om bepaalde opleidingen aan te bieden. Voor de opleiding mediavormgeving is vanuit de sector zelf besloten de studentenaantallen per 1 oktober 2019 eenmalig te bevriezen op het aantal dat per 1 oktober 2017 deze opleiding volgde.

5.4

Conclusies

Uit de analyse van de onderwijskwaliteit bij de kleinere instellingen in het mbo komen drie aspecten naar voren die we hierna verder bespreken.

Kwaliteit

Het merendeel van de kleinere roc's en van de vakinstellingen vindt dat krimp en financiële ontwikkelingen nog maar beperkt invloed hebben op de onderwijskwaliteit, zo blijkt uit de vragenlijsten. Wij hebben kunnen vaststellen dat dit inderdaad het geval is: de kwaliteit van het onderwijs bij de kleinere mbo-instellingen en bij de vakinstellingen, ook als zij krimpen, vertoont geen specifieke risico's. Hierbij moet wel opgemerkt worden dat veel instellingen de effecten van krimp nog niet daadwerkelijk voelen. De kwaliteit loopt gelijk met de landelijke ontwikkelingen en ook tussen de kleinere roc's en de vakinstellingen zijn geen significante kwaliteitsverschillen te signaleren. Op één uitzondering na: de vsv-cijfers van de vakinstellingen zijn aanzienlijk lager dan die bij de kleinere roc's en de overige mbo-instellingen. De verklaring hiervoor ligt in het gegeven dat hoge vsv-cijfers vooral spelen bij de niveau-2-opleidingen, terwijl vakinstellingen vooral niveau-3-en niveau-4-opleidingen in huis hebben, mogelijk een gerichtere keuze van de studenten en een scherpere intake.

Er zijn nu dus geen kwaliteitsrisico's. Maar dit kan veranderen als de studentaantallen gaan dalen. We stellen dit in de eerste plaats vast aan de hand van de onderwijsresultaten: het studiesucces blijkt voor alle niveaus vrijwel gelijk voor vakinstellingen en kleinere instellingen. Tussen krimpende en groeiende instellingen zijn nauwelijks verschillen te zien wat betreft de resultaten en deze kunnen zich meten met de landelijke cijfers. We zien het ook in de oordelen bij de vierjaarlijkse onderzoeken: bij ruim het merendeel van de vakinstellingen en de kleinere

^{1 1} Commissie Macrodoelmatigheid mbo

^{1 2} Advies Arbeidsmarktperspectief van creatieve mbo-opleidingen

roc's zijn geen zwaarwegende kwaliteitsproblemen vastgesteld, en ook wat dat betreft lopen deze kleinere instellingen in de pas met het landelijk beeld.

Eigen karakter

Bij de overige aspecten van kwaliteit, zoals de groepsgrootte, de indeling van groepen en de samenwerking met anderen zijn er wel verschillen tussen kleinere instellingen en vakinstellingen. Maar die verschillen wijzen niet zozeer op risico's voor de kwaliteit, maar meer op een eigen inkleuring van de instelling over een passende vormgeving en inrichting van hun onderwijs. De wijze waarop de kleinere instellingen en de vakinstellingen anticiperen op de huidige en toekomstige ontwikkelingen in hun onderwijs, geeft juist aan dat ze behoorlijk nadenken over hoe ze de kwaliteit van hun onderwijs kunnen vasthouden en verbeteren. Ze zoeken hiervoor verschillende wegen die passen bij hun eigen specifieke situatie. Financiële overwegingen spelen hierbij een rol, maar zijn zeker niet overheersend bij de keuzes die de instellingen maken.

Risico's

Zijn er dan helemaal geen risico's voor de middellange en lange termijn? Jawel, maar die zijn niet specifiek voor kleinere instellingen. Een risico ligt bij de docententekorten en de kwaliteit van de docenten. Dit kan een risico vormen voor de innovatiekracht, voor de werkdruk van het zittend personeel en voor het vasthouden van de basiskwaliteit, en kan ook grenzen opwerpen voor de gewenste organisatievormen van het onderwijs. Maar dit risico geldt voor alle mbo-instellingen: zowel de kleinere roc's, de vakinstellingen als de overige mbo-instellingen hebben hiermee te maken.

Een ander risico is onderlinge concurrentie, waarbij vooral roc's opleidingen aanbieden die direct concurreren met opleidingen bij de vakinstellingen. De Commissie macrodoelmatigheid geeft dit ook aan in haar onderzoek naar opleidingen in de creatieve industrie.

6 Conclusies

De centrale vraag voor dit themaonderzoek is: In welke mate zijn kleinere mbo-instellingen kwetsbaarder voor risico's voor de onderwijskwaliteit en/of financiële positie dan de overige mbo-instellingen? En is daaruit een relatie af te leiden tussen onderwijskwaliteit en financiën?

Financieel gezond

Op basis van de analyses constateren wij dat het merendeel van de vakinstellingen en kleinere roc's op dit moment een gezonde financiële positie heeft. De reserves, zowel in liquiditeit als solvabiliteit, zijn voldoende en liggen iets hoger dan bij de sector mbo in zijn geheel. Daarbij hebben de vakinstellingen in het algemeen net iets hogere reserves dan de kleinere roc's.

Onderwijskwaliteit niet afwijkend

De onderwijskwaliteit loopt in de pas met de landelijke ontwikkelingen en ook tussen de kleinere roc's en de vakinstellingen zijn geen significante kwaliteitsverschillen te signaleren. We stellen dit in de eerste plaats vast aan de hand van de onderwijsresultaten: het studiesucces blijkt voor alle niveaus ongeveer gelijk voor vakinstellingen en kleinere instellingen, tussen krimpende en groeiende instellingen zijn nauwelijks verschillen te zien wat betreft de resultaten, en de resultaten kunnen zich meten met de landelijke cijfers. We zien het ook in de oordelen bij de vierjaarlijkse onderzoeken: bij ruim het merendeel van de vakinstellingen en de kleinere roc's zijn geen zwaarwegende kwaliteitsproblemen geconstateerd, en ook wat dat betreft lopen deze kleinere instellingen in de pas met het landelijk beeld.

Krimp treft kleinere roc's meer dan vakinstellingen

Krimp is een verschijnsel dat de komende jaren in het mbo duidelijk merkbaar zal zijn. Het is een verschijnsel dat vooral regionaal speelt en waarbij grote verschillen tussen regio's kunnen ontstaan. Vooral de kleinere roc's zijn gevoelig voor de effecten van krimp. Voor de vakinstellingen geldt dit minder. De vakinstellingen opereren voornamelijk landelijk en hebben dus een veel groter en meer divers voedingsgebied. Ook hebben zij voornamelijk opleidingen op niveau 3 en 4, waar minder sprake is van krimp. Daarbij heeft een deel van de vakinstellingen te maken met het verschijnsel dat zij meer aanmeldingen dan plaatsingsmogelijkheden hebben. Een aantal vakinstellingen vertoont ook nog een beperkte groei. De verwachte krimp voor de vakinstellingen is beperkt tot iets minder dan 5 procent voor de komende 10 jaar. Bij de kleinere roc's is de verwachting dat de krimp gemiddeld veel groter is, ongeveer 15 procent in dezelfde periode. Op basis van de meest recente raming van OCW, die na het onderzoek uitkwam, is het beeld dat de krimp van de sector mbo iets minder hevig zal zijn en naar alle waarschijnlijkheid ook een jaar later zal optreden.

Het merendeel van de kleinere roc's en van de vakinstellingen vindt dat krimp en financiële ontwikkelingen nog maar beperkt invloed hebben op de onderwijskwaliteit, zo blijkt uit de vragenlijsten. Wij hebben kunnen vaststellen dat dit inderdaad het geval is: de kwaliteit van het onderwijs bij de kleinere mbo-instellingen en bij de vakinstellingen, ook als zij krimpen of dalen, vertoont nog geen specifieke risico's. Hierbij moet wel worden opgemerkt dat veel instellingen de effecten van krimp nog niet echt voelen.

Regionale effecten krimp

Wij zien dat de kleinere roc's sterk op hun eigen regio gericht zijn en weinig mogelijkheden hebben om de krimp te compenseren. Zij bieden in het algemeen een zeer breed aanbod aan opleidingen aan, met daarin soms een flink aantal opleidingen met een beperkt aantal studenten per opleiding. Voor deze kleinere roc's zal het zeer moeilijk worden om het volledige palet aan opleidingen te kunnen blijven aanbieden. Een paar instellingen hebben een regio met

weinig concurrentie en zullen met de nodige efficiencymaatregelen in staat zijn hun positie in de regio te handhaven.

Samenwerking zoeken

Uit het onderzoek komt naar voren dat het voor kleinere roc's met meer concurrentie in de regio noodzakelijk zal zijn om te zoeken naar vormen van samenwerking. Van samenwerken op onderdelen tot uitruilen van opleidingen, tot misschien een volledig samengaan met een andere instelling. Wij hebben vastgesteld dat de instellingen deze uitkomst onderschrijven en dat een aantal kleinere roc's al voorzichtig is gestart met verkenningen in deze richting. Onze aanbeveling is dan ook dat de instellingen deze verkenningen verder gestalte geven en hierbij in ieder geval geen vertraging oplopen.

Uit ons onderzoek blijkt ook dat de in omvang kleine vakinstellingen mogelijkheden tot samenwerking zullen moeten zoeken. Hier ligt de nadruk niet zozeer op het opleidingsaanbod, dat toch al smal is, maar meer op de ondersteunende diensten. De kleine vakinstellingen hebben het moeilijk om te blijven voldoen aan alle regelgeving waarvoor zij vaak eenvoudigweg vanwege hun beperkte omvang niet het juiste personeel in dienst kunnen hebben. Dit zal hun dwingen tot vormen van samenwerking met, of andere vakinstellingen, of misschien met grotere roc's in hun omgeving. Voor hen zal het een uitdaging zijn om met inhuur van diensten toch het eigen karakter, dat zo wezenlijk is voor deze instellingen, te blijven behouden. De besturen van de instellingen geven zelf ook aan dat zij deze samenwerking als noodzakelijk verwachten. Door OCW wordt overigens gewerkt aan een mogelijkheid voor vakinstellingen om te fuseren met behoud van hun eigenheid.

Bijlagen

Bijlage 1	Literatuur
Bijlage 2	Overzicht instellingen in onderzoek
Bijlage 3	Geografische spreiding kleinere instellingen
Bijlage 4	Totaaloverzicht kleinere roc's en vakinstellingen in kengetallen
Bijlage 5	Aantallen crebo's en actieve crebo's per instelling
Bijlage 6.1	Overzicht in kengetallen: Aantal studenten
Bijlage 6.2	Overzicht in kengetallen: Aantal FTE
Bijlage 6.3	Overzicht in kengetallen: Liquiditeit
Bijlage 6.4	Overzicht in kengetallen: Solvabiliteit
Bijlage 6.5	Overzicht k in kengetallen: Rentabiliteit
Bijlage 7.1	Bronvermelding en definities in kengetallen (financieel)
Bijlage 7.2	Bronvermelding en definities in kengetallen (onderwijskwaliteit)

DUO: mbo Jaarrekeningen 2013 tot en met 2018

https://www.duo.nl/open_onderwijsdata/publicaties/financien/xbrl.jsp

DUO: Student aantallen 2-2017

https://duo.nl/open_onderwijsdata/databestanden/mbo/onderwijsdeelnemers/

https://duo.nl/open_onderwijsdata/publicaties/mbo-planning-/

OCW Referentieramingen

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2017/09/19/referentieraming-2017>

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2018/09/18/referentieraming-ocw-2018>

Verkroost, J. J. H. (2016). Indicatoren voor risicodetectie in het Nederlandse onderwijs.

Prijsfactoren onder de loep, Op weg naar een robuust prijsfactorenmodel in het mbo- Advies Commissie Herziening Prijsfactoren MBO 5 juni 2014

Kamerstuk d.d. 19-7-2019, 35000-VIII nr 211 Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (VIII) voor het jaar 2019- verslag van een notaoverleg

Kamerstuk d.d. 17-9-2018, 35002 nr 211 Besluit tot wijziging van het Uitvoeringsbesluit WEB met name in verband met het afschaffen van de cascadebeplooiing

Kamerbrief d.d. 6-3-2018, Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, referentie 1328567, Afschaffing cascadebeplooiing in het mbo

Kamerstuk d.d. 30-4-2018, 2018D27244

Advies van de Commissie Macrodoelmatigheid MBO (CMMBO): Arbeidsmarktperspectief van creatieve mbo-opleidingen

Kamerbrief d.d. 18-10-2019, Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, referentie 16787987, Toereikendheid doelmatigheid kosten(toerekening)

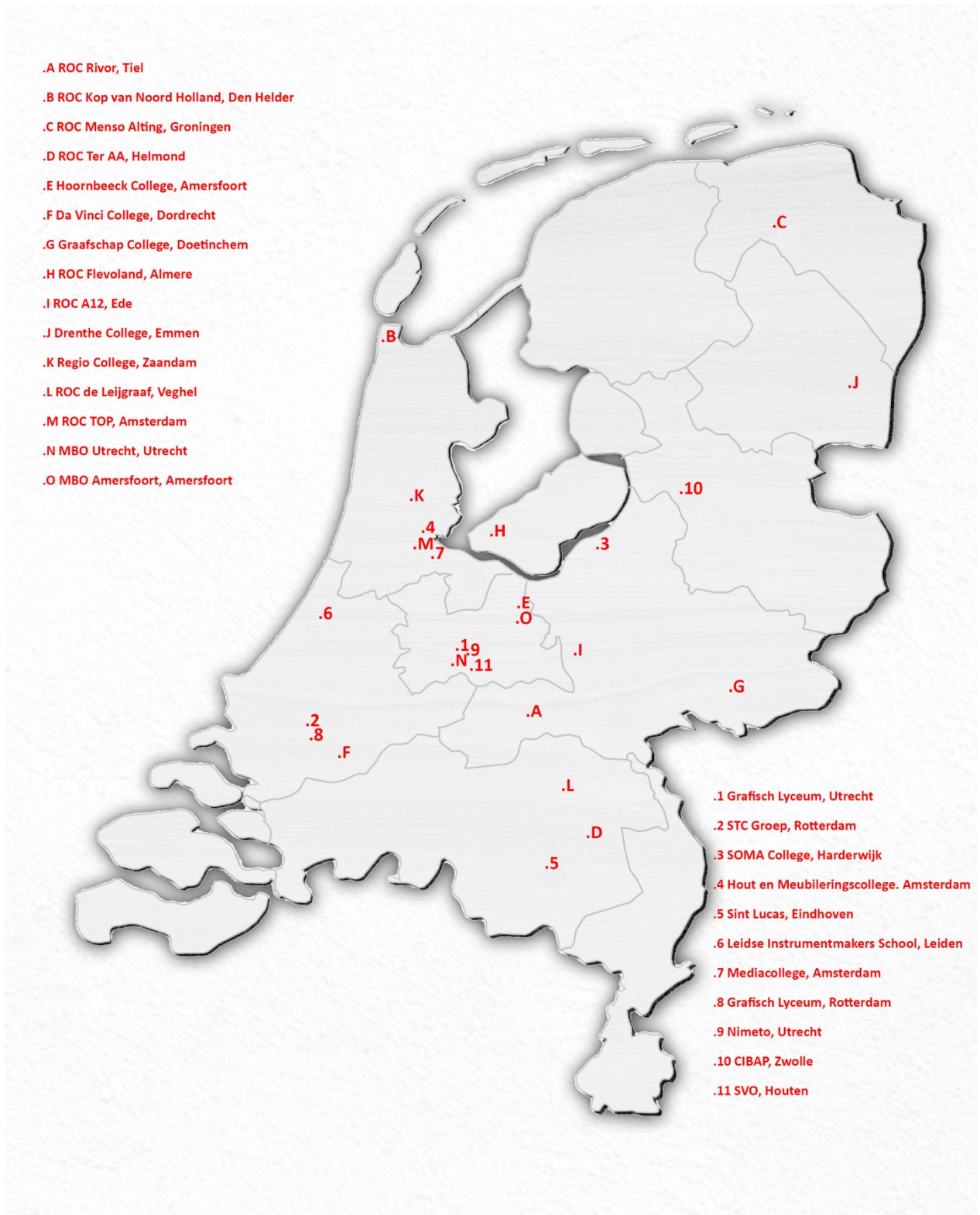
A. Vakinstellingen			Locatie
31121	1	Stichting Grafisch Lyceum Utrecht	Utrecht
31127	2	STC Group ^{1 3}	Rotterdam
34386	3	Stichting SOMA College	Harderwijk
40737	4	Stichting Hout- & Meubileringscollege	Amsterdam
41882	5	Stichting SintLucas	Eindhoven
41894	6	Stichting Leidse Instrumentmakersschool	Leiden
67107	7	Stichting Mediacollege Amsterdam	Amsterdam
67237	8	Stichting Grafisch Lyceum Rotterdam	Rotterdam
67991	9	Stichting Nimeto	Utrecht
68056	10	Stichting Cibap	Zwolle
68095	11	Stichting Vakinstelling SVO	Houten

B. Kleine roc's			
40190	1	ROC Rivor	Tiel
40175	2	ROC Kop van Noord-Holland	Den Helder
41789	3	ROC Menso Alting	Groningen
31150	4	ROC Ter AA	Helmond
41769	5	Hoornbeek College	Amersfoort
42506	6	Da Vinci College	Dordrecht
40392	7	Graafschap College	Doetinchem
40805	8	ROC Flevoland	Almere
41300	9	ROC A12	Ede
40872	10	Drenthe College	Emmen
40864	11	Regio College	Zaandam
41600	12	ROC De Leijgraaf	Veghel
42625	13	ROC Top	Amsterdam
42626	14	MBO Utrecht	Utrecht
42627	15	MBO Amersfoort`	Amersfoort
40875	16	Stichting Arcus College ^{1 4}	Heerlen
40768	17	Leeuwenborgh Opleidingen ^{1 5}	Maastricht

^{1 3} De vakinstelling STC is niet in het onderzoek meegenomen vanwege de omvang van deze instelling en vanwege het feit dat deze instelling ook HBO opleidingen verzorgt en vestigingen in het buitenland heeft.

^{1 4} De instelling Arcus College is niet in het onderzoek meegenomen omdat zij gefuseerd is met Leeuwenborgh en beide instellingen gezamenlijk niet meer als kleinere instelling geassocieerd kunnen worden.

^{1 5} De instelling Leeuwenborgh is niet in het onderzoek meegenomen omdat zij gefuseerd is met Arcus College en beide instellingen gezamenlijk niet meer als kleinere instelling geassocieerd kunnen worden.

Bijlage 4 Totaaloverzicht kleinere roc's en vakinstellingen in kengetallen

BvG nr	Naam instelling	Jaar Groep	2018	2018	2018	2018	2018	2018	2018
			Totaal baten	Balans totaal	STD	FTE	Liq	Solv	Rent
31150	ROC Ter AA	ROC	31.546.401	28.518.237	3225	317	2,26	0,71	3,88%
40175	ROC Kop van Noord-Holland	ROC	32.960.559	29.162.284	2638	342,4	2,02	0,65	1,59%
40190	ROC Rivor	ROC	23.169.196	18.975.047	2227	231,9	4,01	0,81	1,52%
40392	Graafschap College	ROC	80.956.000	85.608.000	8994	749	1,87	0,82	-2,13%
40771	ROC Da Vinci	ROC	82.352.000	63.414.000	8415	702	1,23	0,59	3,78%
40805	ROC Flevoland	ROC	48.763.000	56.074.000	4823	382,2	0,96	0,46	2,16%
40864	Regio College	ROC	43.931.344	36.967.001	5005	388,7	0,94	0,53	2,69%
40872	ROC Drenthe	ROC	73.757.216	47.254.918	7742	700,7	0,80	0,58	0,11%
41300	ROC A12	ROC	89.172.608	95.632.476	9690	851	3,80	0,89	1,85%
41600	ROC De Leijgraaf	ROC	51.894.571	36.358.861	5533	491,7	1,18	0,61	0,09%
41769	Hoornbeeck College	ROC	92.807.388	64.724.063	10500	666	0,11	0,71	1,95%
41789	ROC Menso Alting	ROC	33.367.000	16.725.000	3805	361,8	1,11	0,50	-3,22%
42625	ROC TOP	ROC	43.630.676	22.060.225	3552	389	2,63	0,51	-1,10%
42626	MBO Utrecht	ROC	40.147.000	22.443.000	4482	380	2,68	0,51	-1,05%
42627	MBO Amersfoort	ROC	66.071.000	55.209.000	7672	453,8	1,13	0,47	-1,04%
31121	Grafisch Lyceum Utrecht	VAK	21.766.480	18.571.879	2178	182,3	2,03	0,78	3,67%
34386	SOMA College	VAK	13.296.069	10.953.227	985	71	2,22	0,53	0,20%
40737	Hout- en Meubilerings College	VAK	37.085.174	36.858.952	3931	315,1	0,15	0,78	2,77%
41882	SintLucas	VAK	35.754.274	56.824.740	3296	307	2,96	0,83	2,94%
41894	Leidse Instrumentmakers School	VAK	4.423.128	11.066.050	312	38,2	1,20	0,19	7,58%
67107	Mediacollege Amsterdam	VAK	30.362.468	29.922.663	3047	240,5	2,80	0,62	3,56%
67237	Grafisch Lyceum Rotterdam	VAK	46.153.995	80.137.035	4127	359	3,62	0,94	12,41%
67991	Nimeto	VAK	13.801.670	11.720.555	1472	112,9	1,87	0,69	0,66%
68056	Cibap	VAK	17.686.057	17.115.128	1821	153,4	2,16	0,48	2,95%
68095	SVO	VAK	18.674.713	17.587.894	2325	101,3	5,83	0,84	17,03%

STD = Aantal studenten per 1 oktober 2018

FTE = Totale personele bezetting in FTE

Liq = Liquiditeit (current ratio)

Solv = Solvabiliteit II

Rent = Rentabiliteit

Bijlage 5 Aantallen crebo's en actieve crebo's per instelling

type	Naam	Aantal crebo's	Waarvan actieve crebo's
ROC	Da Vinci College	345	244
ROC	Drenthe College	239	168
ROC	Graafschap College	234	174
ROC	Hoornbeeck College	121	98
ROC	MBO Amersfoort	249	191
ROC	MBO Utrecht	108	98
ROC	Regio College	187	153
ROC	ROC A12	205	163
ROC	ROC De Leijgraaf	202	156
ROC	ROC Flevoland	205	162
ROC	ROC Kop van Noord-Holland	134	101
ROC	ROC Menso Alting	32	29
ROC	ROC Rivor	141	112
ROC	ROC Ter Aa	142	108
ROC	ROC TOP	104	93
VAK	Stichting Cibap	20	20
VAK	Stichting Grafisch Lyceum Rotterdam	25	24
VAK	Stichting Grafisch Lyceum Utrecht	16	16
VAK	Stichting Hout- en Meubileringscollege	44	33
VAK	Stichting Leidse Instrumentmakers School	3	3
VAK	Stichting Mediacollege Amsterdam	32	31
VAK	Stichting Nimeto	25	21
VAK	Stichting SintLucas	30	30
VAK	Stichting SOMA College	24	20
VAK	Stichting Vakinstelling SVO	33	31

Bijlage 6.1 Overzicht in kengetallen: Aantal studenten

BvG nr	Naam	Jaar	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
		Groep	LLN	LLN	LLN	LLN	LLN	LLN	LLN	LLN	LLN
31150	ROC Ter AA	ROC	3597	3279	2993	3225	3368	3470	3527	3490	
40175	ROC Kop van Noord-Holland	ROC	2749	2782	2767	2638	2577	2430	2430		
40190	ROC Rivier	ROC	1986	2200	2365	2227	2250	2273	2296		
40392	Graafschap College	ROC	8385	8337	8562	8994	9038	8932	8669	8389	8111
40771	ROC Da Vinci	ROC	8338	8445	8388	8415	8310	8261	8041		
40805	ROC Flevoland	ROC	5695	5617	4928	4823	5041	5358	5453	5596	5692
40864	Regio College	ROC	6085	6085	4819	5005	5305	5375	5400	5325	5250
40872	ROC Drenthe	ROC	6341	7896	7957	7742	7643	7419	7203		
41300	ROC A12	ROC	9195	9357	9516	9690	9737	9634	9491	9411	9411
41600	ROC De Leijgraaf	ROC	5248	5439	5621	5533	5539				
41769	Hoornbeeck College	ROC	10028	10314	10513	10500	10575	10650	10725	10750	
41789	ROC Menso Alting	ROC	3855	3847	3719	3805	3744	3728	3735		
42625	ROC TOP	ROC	4232	4106	3979	3552	3984	3984	3984	3984	3984
42626	MBO Utrecht	ROC	4540	4585	4459	4482	4590	5000	5100	5200	5300
42627	MBO Amersfoort	ROC	7012	7235	7755	7672	7672	7672			
31121	Grafisch Lyceum Utrecht	VAK	2051	2073	2139	2178	2220	2220	2220		
34386	SOMA College	VAK	901	913	831	985	1076	1076	1076		
40737	Hout- en Meubilerings College	VAK	3348	3646	3770	3931	4052	4126	4148	4117	4082
41882	SintLucas	VAK	3428	3485	3440	3296	3175	3231	3146		
41894	Leidse Instrumentmakers School	VAK	281	288	306	312	326	352	365	369	
67107	Mediacollege Amsterdam	VAK	2680	2776	2967	3047	3085	3145	3172	3180	3180
67237	Grafisch Lyceum Rotterdam	VAK	4554	4593	4410	4127	4301	4284	4325	4350	4350
67991	Nimeto	VAK	1354	1348	1403	1472	1501	1552	1572	1600	
68056	Cibap	VAK	1562	1693	1784	1821	1800	1800	1800	1800	1800
68095	SVO	VAK	2581	2673	2373	2325					

Bijlage 6.2 Overzicht in kengetallen: Aantal personeelsleden

BvG nr	Naam	Jaar	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
		Groep	FTE Totaal	FTE Totaal	FTE Totaal	FTE Totaal	FTE Totaal	FTE Totaal	FTE Totaal	FTE Totaal	FTE Totaal
31150	ROC Ter AA	ROC	294,88	298,9	302,6	317	295,4	288,4	283	283	
40175	ROC Kop van Noord-Holland	ROC	293,82	315,91	333,92	342,39	338,49	334,03	334,03		
40190	ROC Rivior	ROC	205,11	204	218,7	231,9	238,6	238,6	238,6		
40392	Graafschap College	ROC	737	728	744	749	755	751	744	733	722
40771	ROC Da Vinci	ROC	637	649	689	702	686	678	673		
40805	ROC Flevoland	ROC	372,2	368,3	380,7	382,2	374,4	359	354	349	346
40864	Regio College	ROC	384	376	405	388,69	371	363	365	362	359
40872	ROC Drenthe	ROC	639,7	665,8	699,5	700,7	45986,1	680,2			
41300	ROC A12	ROC	842	821	866	851	827	819	812	805	798
41600	ROC De Leijgraaf	ROC	503,2	509,4	506,6	491,7	488,8				
41769	Hoornbeeck College	ROC	855,9	882,2	890,6	666	669	669	669	669	
41789	ROC Menso Alting	ROC	348,64	362,13	370,66	361,76	358,04	357,06	357,49		
42625	ROC TOP	ROC	440,82	438,64	434,49	389	353,5	345,5	333,4	333,4	333,4
42626	MBO Utrecht	ROC	310	338	381	380	387	390	393	396	398
42627	MBO Amersfoort	ROC	503,4	558	449,7	453,8	458,8	458,8			
31121	Grafisch Lyceum Utrecht	VAK	165,2	176,2	174,2	182,3	188,9	188,9	188,9		
34386	SOMA College	VAK	68,6	69,6	71,3	71	76,5	76,5	76,5		
40737	Hout- en Meubilerings College	VAK	249,3	281,9	306,6	315,1	326,4	328,5	329,5	328,1	328,2
41882	SintLucas	VAK	277,7	294,4	298	307	298	298	298		
41894	Leidse Instrumentmakers School	VAK	32,8	35,7	39,2	38,2	39,3	39,2	41,8	42,8	
67107	Mediacollege Amsterdam	VAK	189,6	223,9	224,8	240,5	249,4	249,8	250,8	250,8	250,8
67237	Grafisch Lyceum Rotterdam	VAK	352	346	354	359	354	359	359	360	360
67991	Nimeto	VAK	105	108,1	109,6	112,9	116,2	118,2	119,2	119,2	
68056	Cibap	VAK	124,1	126,2	151,4	153,4	156,05	155,85	156,65	156,65	156,65
68095	SVO	VAK	158,4	123,8	106,2	101,3					

Bijlage 6.3 Overzicht in kengetallen: Liquiditeit

BvG nr	Naam	Jaar	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
		Groep	Liqui- diteit	Liqui- diteit	Liqui- diteit	Liqui- diteit	Liqui- diteit	Liqui- diteit	Liqui- diteit	Liqui- diteit	Liqui- diteit	Liqui- diteit	Liqui- diteit
31150	ROC Ter AA	ROC	0,62	0,89	1,58	1,75	2,09	2,26	2,28	2,45	2,62	2,84	
40175	ROC Kop van Noord-Holland	ROC	1,59	1,72	1,94	2,21	2,46	2,02	2,17	2,52	2,99		
40190	ROC Rivor	ROC	1,50	2,04	3,41	3,56	3,32	4,01	3,65	3,36	3,33		
40392	Graafschap College	ROC	3,42	3,39	2,95	2,90	2,06	1,87	1,98	2,10	2,15	2,54	2,40
40771	ROC Da Vinci	ROC	0,33	0,43	0,76	0,87	1,03	1,23	1,23	1,23	1,20		
40805	ROC Flevoland	ROC	0,88	0,96	1,93	2,16	1,18	0,96	0,68	0,67	0,73	0,79	0,85
40864	Regio College	ROC	1,47	1,56	2,37	1,60	0,49	0,94	1,00	1,05	1,11	1,11	1,72
40872	ROC Drenthe	ROC	0,84	0,78	0,78	0,81	0,86	0,80	0,72	0,76	0,83		
41300	ROC A12	ROC	5,61	5,35	4,88	4,89	4,47	3,80	3,16	3,23	3,40	3,04	3,42
41600	ROC De Leijgraaf	ROC	1,71	1,51	1,71	1,39	0,85	1,18	1,28	1,33	1,39	1,43	
41769	Hoornbeek College	ROC	1,00	0,94	0,53	0,32	0,11	0,11	0,04	0,06	0,07	0,07	
41789	ROC Menso Alting	ROC	1,33	1,14	1,68	1,53	1,28	1,11	0,95	1,09	0,94		
42625	ROC TOP	ROC	2,56	2,39	1,50	2,36	2,49	2,63	2,19	1,56	1,62	1,88	2,14
42626	MBO Utrecht	ROC	2,09	2,20	2,83	2,97	3,01	2,68	2,08	1,66	0,98	0,76	0,93
42627	MBO Amersfoort	ROC	2,04	1,93	1,48	1,40	1,46	1,13	1,33	1,75	2,32		
31121	Grafisch Lyceum Utrecht	VAK	2,44	3,86	3,82	4,14	3,28	2,03	2,13	2,58	3,00		
34386	SOMA College	VAK	1,64	1,84	2,14	2,28	2,24	2,22	1,94	1,90	1,95		
40737	Hout- en Meubilerings College	VAK	3,21	2,55	0,95	0,19	0,12	0,15	0,19	0,75	1,49	2,21	2,83
41882	SintLucas	VAK	4,64	3,64	2,82	2,28	2,53	2,96	2,97	3,22	3,27		
41894	Leidse Instrumentmakers School	VAK	0,96	1,05	1,92	1,00	1,13	1,20	1,06	1,03	1,00	0,86	0,86
67107	Mediacollege Amsterdam	VAK	1,60	1,71	1,94	1,77	2,16	2,80	1,62	1,14	1,01	1,00	1,22
67237	Grafisch Lyceum Rotterdam	VAK	5,60	3,79	3,58	3,82	2,80	3,62	2,76	2,63	2,63	2,63	2,00
67991	Nimeto	VAK	0,47	0,47	1,05	1,19	1,64	1,87	2,40	2,33	2,05	1,78	
68056	Cibap	VAK	0,98	1,18	1,35	1,66	1,56	2,16	2,27	1,99	2,15	2,14	2,55
68095	SVO	VAK	1,91	2,41	2,69	2,96	4,49	5,83					

Bijlage 6.4 Overzicht in kengetallen: Solvabiliteit

BvG nr	Naam	Jaar	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
		Groep	Solv II	Solv II	Solv II	Solv II	Solv II	Solv II	Solv II	Solv II	Solv II	Solv II	Solv II
31150	ROC Ter AA	ROC	0,60	0,62	0,66	0,67	0,70	0,71	0,72	0,72	0,73	0,74	
40175	ROC Kop van Noord-Holland	ROC	0,60	0,63	0,67	0,69	0,71	0,65	0,66	0,70	0,74		
40190	ROC Rivor	ROC	0,66	0,72	0,80	0,79	0,78	0,81	0,80	0,79	0,78		
40392	Graafschap College	ROC	0,76	0,76	0,74	0,74	0,74	0,82	0,82	0,82	0,82	0,85	0,82
40771	ROC Da Vinci	ROC	0,48	0,48	0,52	0,51	0,54	0,59	0,60	0,62	0,64		
40805	ROC Flevoland	ROC	0,42	0,45	0,56	0,61	0,50	0,46	0,41	0,41	0,42	0,44	0,46
40864	Regio College	ROC	0,63	0,64	0,71	0,71	0,51	0,53	0,42	0,43	0,45	0,45	0,49
40872	ROC Drenthe	ROC	0,50	0,52	0,51	0,56	0,60	0,58	0,61	0,60	0,61		
41300	ROC A12	ROC	0,90	0,89	0,88	0,88	0,89	0,89	0,88	0,88	0,88	0,88	0,88
41600	ROC De Leijgraaf	ROC	0,51	0,53	0,60	0,58	0,59	0,61	0,62	0,63	0,64	0,65	
41769	Hoornbeeck College	ROC	0,61	0,63	0,65	0,67	0,63	0,71	0,72	0,73	0,74	0,77	
41789	ROC Menso Alting	ROC	0,51	0,55	0,57	0,57	0,54	0,50	0,53	0,54	0,55		
42625	ROC TOP	ROC	0,40	0,43	0,45	0,48	0,49	0,51	0,47	0,33	0,36	0,42	0,48
42626	MBO Utrecht	ROC	0,32	0,37	0,46	0,48	0,51	0,51	0,50	0,41	0,44	0,49	0,53
42627	MBO Amersfoort	ROC	0,31	0,37	0,40	0,44	0,46	0,47	0,50	0,55	0,61		
31121	Grafisch Lyceum Utrecht	VAK	0,64	0,72	0,77	0,78	0,79	0,78	0,79	0,80	0,81		
34386	SOMA College	VAK	0,60	0,61	0,63	0,62	0,56	0,53	0,45	0,44	0,43		
40737	Hout- en Meubilerings College	VAK	0,83	0,79	0,86	0,84	0,78	0,78	0,85	0,88	0,88	0,89	0,89
41882	SintLucas	VAK	0,91	0,91	0,79	0,75	0,83	0,83	0,93	0,93	0,93		
41894	Leidse Instrumentmakers School	VAK	0,50	0,52	0,29	0,16	0,17	0,19	0,19	0,19	0,19	0,18	0,18
67107	Mediacollege Amsterdam	VAK	0,43	0,45	0,48	0,52	0,57	0,62	0,65	0,59	0,61	0,64	0,66
67237	Grafisch Lyceum Rotterdam	VAK	0,91	0,90	0,94	0,95	0,95	0,94	0,95	0,95	0,95	0,95	0,95
67991	Nimeto	VAK	0,50	0,49	0,62	0,63	0,68	0,69	0,71	0,72	0,73	0,73	
68056	Cibap	VAK	0,32	0,35	0,41	0,44	0,46	0,48	0,51	0,57	0,60	0,61	0,65
68095	SVO	VAK	0,64	0,69	0,71	0,73	0,80	0,84					

Bijlage 6.5 Overzicht in kengetallen: Rentabiliteit

BvG nr	Naam	Jaar	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
		Groep	Renta bilititeit	Renta bilititeit	Renta bilititeit	Renta bilititeit	Renta bilititeit	Renta bilititeit	Renta bilititeit	Renta bilititeit	Renta bilititeit	Renta bilititeit	Renta bilititeit
31150	ROC Ter AA	ROC	3,67%	2,28%	8,72%	1,00%	0,36%	3,88%	-4,23%	0,41%	0,10%	0,51%	
40175	ROC Kop van Noord-Holland	ROC	4,71%	3,84%	5,25%	3,75%	0,78%	1,59%	1,97%	2,49%	2,50%		
40190	ROC Rivier	ROC	1,26%	7,23%	14,67%	8,09%	2,47%	1,52%	-3,93%	-2,79%	-2,55%		
40392	Graafschap College	ROC	4,28%	3,91%	3,27%	0,29%	0,49%	-2,13%	0,01%	0,01%	0,01%	0,01%	0,01%
40771	ROC Da Vinci	ROC	0,10%	-1,19%	2,17%	0,38%	2,98%	3,78%	1,25%	1,40%	1,35%		
40805	ROC Flevoland	ROC	-6,40%	-0,30%	8,80%	7,50%	4,10%	2,16%	-4,00%	-1,22%	0,43%	0,99%	1,02%
40864	Regio College	ROC	3,93%	1,52%	4,73%	-3,11%	-5,19%	2,69%	0,95%	4,29%	4,48%	0,86%	9,16%
40872	ROC Drenthe	ROC	2,52%	3,57%	2,69%	0,92%	0,97%	0,11%	-1,76%	0,00%	0,60%		
41300	ROC A12	ROC	10,44%	-2,44%	0,39%	-2,78%	-5,66%	1,85%	-0,71%	-0,50%	-0,77%	-4,47%	1,71%
41600	ROC De Leijgraaf	ROC	1,06%	1,45%	4,85%	-3,37%	-5,36%	0,09%	0,01%	0,09%	0,22%	0,00%	
41769	Hoornbeek College	ROC	2,85%	1,92%	4,28%	2,20%	2,16%	1,95%	1,71%	1,06%	0,53%	0,26%	
41789	ROC Menso Alting	ROC	0,56%	0,48%	1,28%	-0,39%	-1,60%	-3,22%	0,96%	0,09%	0,04%		
42625	ROC TOP	ROC	14,75%	3,88%	-1,25%	0,70%	-1,87%	-1,10%	-1,22%	-9,70%	0,72%	3,22%	3,39%
42626	MBO Utrecht	ROC	11,10%	5,99%	7,85%	1,15%	0,36%	-1,05%	-1,23%	7,37%	3,19%	3,32%	3,64%
42627	MBO Amersfoort	ROC	13,48%	7,04%	6,15%	1,20%	1,64%	-1,04%	1,58%	4,91%	7,65%		
31121	Grafisch Lyceum Utrecht	VAK	1,85%	9,95%	6,51%	0,94%	3,22%	3,67%	0,27%	2,09%	1,86%		
34386	SOMA College	VAK	0,14%	-0,20%	2,43%	-1,86%	-1,42%	0,20%	-3,11%	-0,76%	1,07%		
40737	Hout- en Meubilerings College	VAK	3,55%	9,01%	11,79%	4,53%	2,46%	2,77%	4,36%	4,19%	3,63%	3,28%	2,27%
41882	SintLucas	VAK	4,09%	5,01%	9,07%	4,10%	2,77%	2,94%	-0,32%	-2,86%	-4,38%		
41894	Leidse Instrumentmakers School	VAK	1,18%	4,12%	10,18%	-5,30%	3,70%	7,58%	-0,45%	-0,50%	-2,11%	-4,58%	-1,70%
67107	Mediacollege Amsterdam	VAK	7,59%	2,29%	3,31%	1,99%	5,04%	3,56%	4,35%	1,47%	2,15%	2,15%	2,22%
67237	Grafisch Lyceum Rotterdam	VAK	3,16%	11,39%	17,30%	8,44%	8,59%	12,41%	6,00%	6,55%	2,70%	3,51%	4,86%
67991	Nimeto	VAK	3,19%	1,55%	5,33%	2,59%	0,99%	0,66%	0,40%	0,68%	0,46%	0,39%	0,39%
68056	Cibap	VAK	3,18%	3,13%	6,32%	2,21%	0,93%	2,95%	2,17%	2,54%	2,61%	0,01%	5,81%
68095	SVO	VAK	-0,60%	6,95%	0,28%	-13,94%	18,72%	17,03%					

Financieel

Liquiditeit (current ratio)

Vlottende activa / Kortlopende schulden

Solvabiliteit 2

(Eigen vermogen + Voorzieningen) / Totaal passiva

Rentabiliteit

(Resultaat / Totale baten + Rentebaten) * 100%

Resultaat

Baten – Lasten

Balansomvang

Totale omvang van de balans. Het totaal aan activa of passiva.

Alle financiële gegevens zijn afkomstig uit het door de instelling gepubliceerde jaarverslag over 2018. De gegevens over de toekomstige periode zijn afkomstig uit de continuïteitsparagraaf. Deze gegevens zijn openbaar toegankelijk via DUO-Data.

Personeel

FTE: Het totaal aantal bij de instelling werkzame FTE (Fulltime Equivalent) in het betreffende jaar

Alle financiële gegevens zijn afkomstig uit het door de instelling gepubliceerde jaarverslagen over 2013 tot en met 2018. De gegevens over de toekomstige periode zijn afkomstig uit de continuïteitsparagraaf van het jaarverslag 2018.

Kwaliteit

Jaarresultaat

Het jaarresultaat drukt het percentage gediplomeerde studenten uit van een cursusjaar t.o.v. alle instellingsverlaters en gediplomeerde doorstromers. Het diploma moet behaald zijn in 2015-2016. De formule luidt:

$$\text{Jaarresultaat 2015-2016} = \frac{\text{aantal gediplomeerden 15-16}}{\text{aantal gediplomeerden 15-16} + \text{aantal ongediplomeerde instellingsverlaters 15-16}} \times 100$$

Diplomaresultaat

Het diplomaresultaat drukt het percentage gediplomeerde instellingsverlaters uit t.o.v. alle instellingsverlaters in een cursusjaar. Eerder behaalde diploma's tellen ook mee. De formule luidt:

$$\text{Diplomaresultaat 2015-2016} = \frac{\text{aantal gediplomeerde instellingsverlaters 15-16}}{\text{aantal gediplomeerde en ongediplomeerde instellingsverlaters 15-16}} \times 100$$

VSV

Vsv'ers zijn jongeren van 12 tot 23 jaar die zonder startkwalificatie het onderwijs verlaten. Een startkwalificatie is een havo of vwo diploma of minimaal een mbo-2 diploma. Het vsv-percentage staat voor het aantal vsv'ers als percentage van het aantal onderwijsdeelnemers die aan het begin van het schooljaar ingeschreven staan.

Alle opleidingsgegevens komen uit de jaarlijkse analyse van de onderwijsinspectie. Deze gegevens zijn openbaar toegankelijk via DUO-Data.

